

Apologia Simonis Hessi aduersus Dominum Roffensem, episcopum Anglicanu[m], super consertatio[n]e eius cum Vlrico Veleno an Petrus fuerit Romae, Et quid de primatu Romani Pontificis sit censendu[m]. : Addita est Epistola eruditissima, De ecclesiasticorum Pastorum autoritate & officijs in subditos, & suditoru[m] in superiores obedie[n]tia. Versa pagina, Lector conspicias libelli summam.

<https://hdl.handle.net/1874/431258>

2

3

APOLOGIA SI-

MONIS HESSI ADVERSUS DOMI-
NUM ROFFENSEM, EPISCO-
pum Anglicanū, super concertatiōe
eius cum Ulrico Veleno, An Petr^o
fuerit Romæ, Et quid de pri-
matu Romani Pontifi-
cis sit censendū.

Addita est Epistola eruditissima, de ecclesia
sticorum Pastorum autoritate &
officijs in subditos, & suditorū
in superiores obediētia,

Versa pagina, Lector conspicias
libelli summam.

In libello sequenti ostenditur.

Primo, quod stultum immo impium sit in re Theologica hominum opinionibus, & non solo dei uerbo digladiari.

Secundo, quod gentiliter & ambitiose pro Petri primatu a multis pugnetur, cum hinc nihil lucri accedat pietati.

Tercio, quod impie abusi sint potestate sua Romani pontifices, in statuendis quibusdam articulis, seditionis magis quam pijs.

Quarto, quod male cesserit eis tyrannis & correptum imperium.

Quinto, pro Veleno aduersus Roffensem respondetur, sed obiter & paucis, cum ex causa hac uel perorata uel negata, nihil pietatis accrescat studiosis, & ea quae adducit Roffensis, ex dubijs coniecturis, & humana ratiocinatione colligantur.

Sexto, quod non sine mysterio factum est, ut de Apostolorum passionibus & corporibus ita uariant historiae, & tanta sit incertitudo.

AD REVERENDVM DOMINVM IOAN-
nem Rossensem Episcopum Anglicanum, Epi-
stola apologetica, Simonis Helli.

VVM non ita pridē, Reuerendissime praesul, in
libellū illū incidere, qui in dubiū uocare ausus est,
Petrū Romæ multos egisse annos, non potui nō
admirari nouā hominis audaciā, qui rem omniū
calculis probatā, & tot seculorū consensu firmatā,
cripto refellere tentaret, adeo ut eū in anthicyrā censuerim rele-
gādum, ut cui helleboro opus uideret. Tum ex libelli ipsius ti-
tulo, nescio quid iactatiæ suboleuit, ob tam magnificā & nouā
autorum sollicitationē, qua se clarissimis scripturarum testimo-
nijs docturū recepit, Petrū apostolū ne uidisse quidē Rhomā,
nedum ibi ætatis bonam egisse partē. Quo factū est, ut parum
abesset, quin libellum abiecerim, lectione tanta nugamēta de-
dignaturus, nisi nominis tui auspicio exiisse in manus nostras
liminaris pagina fuisset testata. Qua propter honorifica nomi-
nis tui mentione illectus, animū ad legendū, euoluendūq; quic-
quid id esset libelli induxi, arbitrans id quod res est, non minur
tam esse apeculā aut muscam aliquā, quæ tam nobilis Aquilæ
unguibus, tantiq; elephantis captione digna haberetur. Quid
multis ago? Aperio libellum, lego præfationē illam cordatam,
uiso inde utrinq; Athletam in acie stantem armis munitū, hūc
uulcanijs, illū nō parum firmioribus. Vnde cogitabūdus & hæ-
renti similis, coepi mecum cogitare, Num hoc dignum esset ar-
gumentū, quod tam acrem conflictū deposceret, quod tam for-
tes palestritas in harenam euocaret, & deprehendi non simpli-
cem, nō uanam per Iouem pugnandi causam, quādo quidē, ex
hac cōtentioē uastissima illa, & q̄ latissime patens Romani pō-
tificis ditio & imperiū dependeret, quod tua habet epistola. De
inde ardebat animus pugnam spectare, iuuabat propius lucta-
tores accedere, qui tam incerto Marte postea uisi sunt decertas-
se, ut plane ne queam diiudicare utri, uere cesserit uictoria. Hoc

APOLOGIA

scio tamē, q̄ alteri nō cesserit incruenta. Satius enim hic esse ar-
bitror iudiciū suspēdere, quā iniquū aliquē Agonotheten age-
re, propterea q̄ in utram partem inclinaris, omnī suffragia nō
sis ablaturus, tam est arduum, inter pugnaces cum bona gratia
intercedere. Ne tamē partibus meis totus desim, Media quadā
uisa inter Scyllam & Charibdim ingrediens in præsentiariū sta-
tui paucioribus q̄ rei exposcit magnitudo, utriusq̄ causam cō-
plecti, quid uidelicet per tuam defensionem lucrati simus, quid
item aduersarij conatus auferat a quibus uere Christiano. Quod
dum studeo, candide accipias quæso, si quid parum blande tuā
dignitatē tractemus. Veritatis enim oratio cū simplex esse debe-
at, nō debet personis & laruis hominū terreri.

Primū ostendit stultū & impiū esse hoīm opiniōibus
in re Theologica, & nō solo dei uerbo certare.

¶ Primū igitur admonere te debeo, parum e re esse Theolo-
gica pontificiaq̄ hominū opinionibus tātū, non uerbi dei ora-
culis digladiari in palestra theologica. Quā enim frigida sint,
quā infirmæ assertiones, quæ sine uerbo statuunt, declarat do-
minus, qui si quid struxeris super terram humanæ doctrinæ, hu-
manis cordibus excogitatā (fundamēto in harenam humanarū
consuetudinū coniecto) id totum collapsurū præcinit, illæso di-
uinæ sapientiæ fluuio, qui magnam illius ædificij ruīnam est pa-
riturus. Rursum quā prudens sit ædificator, qui altum infodit
solum, domum suā petreæ solidati, hoc est diuinis scripturis, cō-
mittit, idem aperit, cū dicit eam nulla aquarum humanæ & phi-
losophicæ sapientiæ inundatiōe succuti aut quassari, q̄ fundata
sit supra firmā petram. Quapropter, seruator hos uere suos ag-
noscit discipulos, qui in ipsius (ueluti iurati) sermonibus persti-
terint. Qui fieri potest, ut non aliunde salutem quærat, ut non
Christo diffidat, qui a Christi uerbo totus non pender, qui,
Apostolo teste, uirtus est ad salutem omni credenti. Qui retro
a Christo (in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei
reconditi) obliquat faciem indignus esse cōuincitur regno dei.
Quid igitur in pugnis & certaminibus, ubi animæ nostræ res,

ADVERSVS ROFFENSEM

& Christi negocium geritur, plumbæis, hoc est, humanis pug-
 natur gladijs. Quid quæso præsidij philosophica & tyrânica ar-
 ma adferunt spiritali militiæ? An non maledictus est, qui po-
 nit spem in homine, carnem habens brachium suum? Abnegat
 deum, qui hominibus confidit, pugnat cū Christo qui fiducie
 anchoram in Petri aut pontificū quorumcūq; autoritatē pri-
 matūq; collocat. Fides nimirū quā ueram dicimus fiduciam in
 dei misericordiā honor est, ut scholæ uocāt, latriæ, unī deo debi-
 tus, utpote, a dei munificētia ad nos profectus. Quid igitur tam
 religiose tam obnoxie Petri tutaris primatū, quasi hic tota pe-
 riclitaretur scriptura, & iustificationis nostræ basis. Quid absury-
 dius aut fingi aut excogitari potest, quā quod humanis consi-
 lijs est receptum, in fidei articulum nobis uertere? Nisi insanus
 esses, & in densissima caligine palpitās, nō errares hic tam con-
 spiciuus in clara luce. Clara lux est, regnū dei non uenire cū ob-
 seruatione, siue locorum, siue personarū, siue temporum. Quid
 igitur tam inaniter hic a qua consumis, in nullius frugis cōten-
 tione? Quid christianā rem promouet, siue Romæ cruci affixus
 sit Petrus, siue Hierosolimis? Nō est regnū dei in sermone, mul-
 to minus in loco, sed in uirtute. Quare nihil me mouet, quic-
 quid uisum est hominibus de rebus corpori adiacētibus statu-
 ere aut sentire. Non improbo conatū ueleni, q̄ contenderit pro
 probabilibus scripturarū coniecturis colligere, Apostolū Petrum
 Romam nō uenisse, cū hic uerbo dei nō aduersetur, quin eum
 permitto suo sibi animo, Ego interim obsequar animi mei iudi-
 cio, facile credens Petrum Romæ & egisse, & mortē obisse, qd̄
 facio, non q̄ hæresim putem in tuam nō descendere sententiā,
 sed ne iauditiæ nouitatis uidear studiosus. Vt enim neq; scisma-
 ticus neq; hæreticus ulla ratione probatur, qui nolit credere te
 Episcopū esse Roffensem, etiā si id clare persuaderi queat, esto
 insipientiæ notam nō effugiat, Ita, neq; uelenus ecclesiæ catholi-
 cæ hæreticus esse potest, quod ad credendum induci nequeat,
 Petrū Romæ morti adiudicatū, & si historiarū fide id conuince-
 retur, quando sacræ scripturæ autoritas hinc non labefactetur,

Taxatur pro
 Petri prima
 tu cōtēdētēs.

APOLOGIA

Atq; utinam omnium christianorum animis persuasum esset Veleni studium, profecto, non esset pretextus, non esset techna, quam tam impijs statutis licenter premeretur Christianus grex. Et quid prohibet suffragari Veleno, uel cum periculo humanae autoritatis, modo Christi autoritati non nihil accedat auctarij? Si liceret hac uisa Papae traditiones ad unam scripturae regulam (ceu ad amulsum lapides, exigere) bene haberet res Christiana. Immo iam licere uideo, dum id mihi donatum est, non iniurium esse germanae & theologiae fidei, Romanis imperasse Petrum si quis neget. Nam quis Apostolorum unquam credidit in India aut Graecia agens, uiuum adhuc Petrum Romae cruci affixum? An diuus Iacobus parum fuerit Christianus, quod cum ab Herode primus interimeretur, non crediderit, immo nescierit Petri apud Romanos primatum? Quid si in eadem cum Iacobo fide praediti moriamur (ut multa hominum milia) mortua sunt, Num condemnationis aeternae erimus obnoxij, quod nobis earum rerum, quae extra scripturam & dei uerbum sunt, non sit facta fides, quam plerique alij etiam sanctimonia clari habuerunt? Certum est, id tantum ueram fidem concernere, atq; ad nostri iustificationem (ut necessarium) pertinere, quod uerbo dei stabilitum asseritur, per quod unum omnia creata sunt, per quod anima nostra uiuit, per quod & seruabimur in aeternum. Alio qui, tot nobis nascerentur articuli necessarii ad salutem, quot erunt sententiae apud sanctos patres. Quod quam impie statuatur, nemini puto obscurum esse. Quapropter ut impij non sunt, qui decesserunt apud Indos & Graecos Apostolicam sequuti doctrinam, non tamen crediderunt Petrum Romanum martyrem, ita nec hodie haereseos cauterio inurendi sunt, qui Patrum non subscribentes traditionibus, non credunt diuum Petrum Romae tot annos uixisse. Nam uera fides, quam in nobis requirit Christus, non est ea quae ex opinione seu credulitate est (quo modo ipse tecum credo, id est opinionem facio, Petrum Romae crucifixum) Sed ea, quae certae cuiusdam fiduciae nomen habet. Sic in Christum credo, id est totus fido bonitati & misericordiae eius, quod extra illum nusquam salutem

Ad fidem quod sit necessarium

Quae sit uera & christiana fides.

ADVERSVS ROFFENSEM

sperem. Quare in Petrum neutiquā credo, propterea q̄ ei salu-
 tem meam nō feram acceptam, quam unam debeo Christo, per
 quē unum redemptus sum. Qui Petro fidis, quid aliud facis, q̄
 q̄ morti eius Romæ passi, salutē tuam deberi innuis? Vide, ne
 dum Petro male studes adhærere tanq̄ salutis tuæ autori, a gra-
 tia excidas, impijssimo furto auferens Christo, quod in hominē
 transferas impudens. Deus nō uult, ut est apud Esaïam, gloriā
 suam partiri alijs, Infelix homo, da gloriā deo creatori tuo, ser-
 uatori tuo. Quid enim est Petrus, quid Paul⁹, nisi ministri ei⁹,
 cui credidisti? Vbi hic imperiū, ubi hic tyrannis pōtificū stauit?
 Sanctū profecto ministeriū, sancti ministri, quis negat? sed ea
 sanctitas quid tibi adiuuētī adferet, nisi ille faueat, qui iustum
 reddit impiū, & de cuius plenitudine accipiunt omnes. Neq̄
 qui plantat est aliquid, neq̄ qui rigat, sed qui incrementū dat.
 Tantū abest, ut aut plantāti Petro aut riganti Paulo fidēdū sit,
 qui nostræ fidei neutiquā dominantur, cū adiutores solum sint
 gaudiij, quod ex Euangelij ministerio ad nos redit. Male imita-
 tus est Petrus domini sui exemplar, si summum pontificatum,
 aut ambiuit aut animo occupauit, dicente Christo, Principes
 gentium dominantur eorum, nō sic sit inter uos. Pessimā apud
 Petrum inītis gratiam, dum sic eum effertis, & idolum quoddā
 fingitis, ut uestro iudicio scripturæ sacræ auctoritatem transcen-
 dat, dum eius uicarijs liberū esse permittitis, nouos fidei articu-
 los condere, id quod unius dei est & agni qui sustulit peccata
 mundi, uerbo potentia suæ, non Petri pontificatu, purgationē
 peccatorum faciens. Quanto rectius uestræ saluti & Petri glo-
 riæ consuleretis pontifices, si Petri præceptum animi uestri pe-
 netralibus insertum sectaremini, quo is suos obtestatur senio-
 res & testes passionum Christi, nō ut dominarentur, sed ut pas-
 cerent gregem Christi, idq̄ spontaneæ & non turpis lucri gra-
 tia, quod nūc solū spectatis, neglectis ouibus. Gloriaris, q̄ fides
 per Petrū Romæ prædicata nō defecit hactenus. Quis hoc tecū
 non gloriat, si ita est ut p̄dicat? Nā uereor ne lumē fidei, hoc est
 opiniosa cuiusdam credulitatis, tenebræ sint, qua credunt id qd

Quam stulte
 pro Petri pri-
 matu conten-
 datur.

An fides Ro-
 me non defe-
 cerit.

& Cacodæmones faciunt, Iesum Christum esse filium dei uiu-
 erucifixum & ad cœlos cōscendisse. Sed quid hæc opinio (qua
 christianæ nō aliter atq; liuianæ histotix credi) cum fide habet
 cōmune, quod dei est donum, electis pmissum & datū? Num
 hinc arguis Romanorū impiam pietatē? Interim nō paruus est
 metus, ne nō credant animas hoim esse immortales, ubi sic ob-
 brutescunt affectibus & libidinibus pecuinis. Iam, qd illud tuū
 institutū cōfirmare uis, qd sola Petri sedes, ad hūc usq; diem sub
 Christiana durarit ditione, aliorū Apostolorū sedibus ab infir-
 delibus occupatis, quis nō rideat, cum locorū ratione, Christia-
 na metiris pomeria, contra scripturā testantem, Regnū dei in-
 tra nos esse, Petri quidē fides nō deficiet unquā. Sed quid hoc
 ad papatū, quid hoc ad Romanenses, quid hoc ad Liberios, bo-
 nifacios & Iulios, quos nouimus uitæ nō admodū christianæ?
 Nam sicut non oēs qui ex Abrahamo nati sunt, censent in se-
 men Abrahæ, Ita non oēs qui fidem Petri & Pauli (qui utiq; fi-
 delissimi fuere testes in domo dñi) crassis auribus audierūt, ita-
 tim fidei acceperūt cōmunionē, quæ dei nobis beneficio gratis
 impendit. Vnde sicut dictum est Iudæis, qui Abrahæ titulo sibi
 plaudebāt, ut Abrahæ operibus responderēt, si cuperent esse fi-
 lij Abrahæ. Ita & qui Petri se semen gloriant, sementē bonam
 à Petro iactam, nō debent uepribus & infelici lolio turbare ui-
 tiareq; quod an nō factitent Romani pōtiffices, mare illud de-
 cretaliū documento esse potest, quæ ex quo fonte, nisi ambitio-
 nis & tyrannici spiritus enatæ sint, nequeo despiciere. A qua te-
 meritate, a qua uiolentia diuus Petrus fuit alienissimus, ut qui
 aliud nō ausit unq; prædicare, quam quod a domino didicisset.
 Nullos etenim fidei articulos erexit, id qd uicarij eius (quales se
 iactant) audēt impauida fronte. Qui dum suam doctrinā præ-
 dicant gloriam propriā, nō Christi Iesu, quæruūt. Quod, ne fie-
 ret in plebe Christiana Apostolus studiose dehortatus est, idq;
 non uno loco, in ea enim quæ ad hebræos est epistola, Memo-
 res esse præcipimur eorum qui præsunt nobis, qui locuti sunt
 nobis sermonem dei, ut imitemur fidem, considerantes qui

Ridiculū Ro-
 fensis argu-
 mentum.

Quod Petri si
 des nō defici-
 et nihil ad pa-
 patū & Ro-
 manses.

Decretales
 pontificiæ un-
 de prodierit.

ADVERSVS ROFFENSEM

fuerit exitus cōuersationis eorū. Alibi contestatur, Apostolus, Anathema esse, qui nobis aliud annunciat necessariū quā accepimus. Quare Galatas submonet, ne cuiquā consentirēt aliam doctrinā adferenti, quā traditam a Paulo tenerent, qđ eiusmodi persuasio nō esset ex deo. Quod si hic Petri & Pauli exēplar exprimerēt Romani pontifices, quis nō toto pectore præcipiētibus, imo docentibus obtemperaret? Paulus dicit, Non audeo aliquid loqui, quod per me nō efficiat Christus. Timens nimis, ne suæ legationis septa transiliret. Papa uero se terrenum quoddam numen audit uocari a suis palponibus, & cristas tollit, & sibi plaudit, quo palpo persuadet sibi, quid uis licere in rebus humanis, quod, si uolet, etiam intenta æterni cruciatus poena hominibus mandet faciundū. O mira uastitas, & robusta uenatio Nimbroth. Apostolus iubet, si quid cui assidenti sit reuelatū, ut prior taceat. Romanus pōtifex iactat suam autoritatem toti concilio præferendā. Ipse Christus nihil facit, quod nō uidet patrem facientē. Papa nihil facit, nisi quod suo animo etiā impio, & purpuratis siue patribus Cardineo Galero splendidis uisum est ad farinas pertinere. Non uides, quā degenerarit Romana sedes, a Petri exēplo & doctrina? Num pergis adhuc nobis pro fidei articulo obtrudere Petri primatum, unde summa pontificibus licentia fit in onerandis hominū cōscientijs, quas Christus sibi effuso sanguine asseruit a Mosaica seruitute, non, ut in Romanā denuo prolaberent longe arctiorē & duriorē tyrannidem, sed ut libertate donati, condiscerent dño seruire in timore, & exultare ei cū tremore, ut iam libero & spontaneo uoluntatis affectu, sese dederent Christo, qui prius dura seruitute pressi gemebant captiuitatē filix syon. Si inquā credito sibi munere non abuterent pontifices, nō esset qui rectis eorū studijs reclamaret. Nō esset Velen^o, qui in dubiū uertere nō erubesceret, An Petri Romæ fuerit. Facile induceremur ad credēdū, Petrum, per petrā Christū (cui substructa innititur ecclesia) etiam petram fuisse, quē honorē, deinde oībus pontificibus lubentes tribuerem^o. Porro quoniā p̄ usurpatū & iactatū Petri primatū,

Romani pontifices quātū a Petri & Pauli exēplo & doctrina degenerarit.

Quare nunc passim Papæ & pontificū autoritati de rogetur.

clam irrepfit in Christi ecclefiā imperitādī ius & libido, neceffū fuit (ut hoc graue iugū, Babilonicæ captiuitatis fimillimum ab humeris mortalīū decuteret) pri^o Petri negare primatū, quā ab obediētia pedes retrahere. Et ferendū quidē eſſet imperiū, ſi laza & lacte ouīū cōtenti, non etiā in animas graſſarent animici dæ impijs ſuis tradiōibus, quas primatui Romano debemus, q̄d, ut maniſteſtū reddat, Primū fidei articulū aggrediamur, qui ex hoc ouo (q̄d dicit) nobis eſt prognatus, q̄ cū poſterioribus ſimul corruet, ſi de articuloꝝ catalogo hūc detraxerimus p̄ Venenū, Petrū Romæ nō ſediſſe. Cuius quāta ſit dignitas, quātaq; reuerētia, nō pōt aliunde innotefcere, quā ſi ei^o foetus oſtērent ad ſolē, quēadmodū explorare ſolent auri p̄ciū, ex ducta in lapide (ut uocāt) lydīo linea, & ut arborē ex fructib^o dignoſcim^o.

Primus articulus de paſchate feriando, quo tota orientalis eccleſia ab occidentali eſt diſſecta.

¶ Primogenitus ergo articulus, qui ex dicto primatus fonte deriuauit, is eſt, qui tot animas pdidit, tot ſectas & factiones generauit, tam bene colligatā eccleſiam nouo turbine diſſipauit, de paſchate feriādo loquor. Poſtq̄ enī multis annis obſeruaſent nōnulli eccleſiarū praefecti (in q̄rū numero diuus Hieronymus beatū Ioannem & Policarpū refert) paſchæ ferias decima quarta luna mēſis primi. Accessit pontifex quiſpiā Roman^o, ſi dei ualſator uerius q̄ doctor, q̄ oēs eos anathemate p̄cuſſit ſatana traditos, q̄ die, quē uocāt, dñico paſcha nō feriarēt. Vñ primū ſciſma exortū eſt, q̄ oriētalis ecclia tota ab occidentalibus diſſecta eſt. Quis hic nō cœlū, nō terrā, nō neptuni maria inclamarēt? Quis hic uel ex ſaxo genitus aut caucaſo, nō doleret ſup cōtritione Ioseph? Chriſtus, quas anias ſuo ſanguine a ſatana uinculis uindicaauerat, hic pontifex uno uerbo, eodēq; nō admodū ſobrio dānat, & ad inferos relegat. An ob nugas tāta erat concitanda tragœdia? An in re leuicula, minimiq; fruct^o, tāta ciendæ turba? Apoſtol^o aperte uerat. Nō iudicādos fideles in parte diei feſti aut neomeniæ, utpote quæ ſint umbræ futuroꝝ. Et pōtifex ſupra deū ſeſe attollēs, poenas intentat æternas ſuæ tradiōiculæ

Hieronymus
in uita Polt=
carpi.

Victor. XIII.
Pontifex Ro
manus.

ADVERSVS ROFFENSEM

contra uerbū p̄ceptæ, cōtēptoribus: Vā uobis pontificib⁹ q̄ trās-
gredi iubetis p̄cepta dei, ut traditiōes uestras seruetis. Præceptū
dñicū est, ut diligat̄ proximus, nō iudicet, nō ignibus tradatur.
Qua fronte iudicatis igit̄ sine uerbo dei scismaticos, hæreticos,
q̄cūq̄ traditiōes uestras nō seruarint? Christ⁹ haud iudicat q̄-
quā, cui⁹ hic uicarias partes agere uultis, sed sermo ei⁹ iudicatu-
rus est malos, cur hic cū exēplari uestro ex diametro pugnatis?
ubi hic charitas christiana quā pxio debetis? ubi pacis studiū,
ubi māsuetudo, ubi pietas, quæ sunt ueri spūs sancti fruct⁹? De
uobis Apostolus grauiter exostulat Romanis scribens: Quis
es tu, inquit, qui nō tuum, sed alienū, nempe Christi seruū iudi-
cas, idq̄ nō p̄ Christū, sed p̄ tua somniā suo dño aut stat aut ca-
dit. Stabit autē, si dominus qui potens est uelit eum sistere. Et
tantū de primo insigni fructu Romani primatus.

Secundus articulus de cōmunicando in pane nō

fermētato, græcorū fecit defectiōnē ab ecclia Romana.

¶ Successit post elapsa aliq̄t secula, nō dissimilis superiori no-
ta turba, quæ nobis græcorū dedit defectiōnē a Romana ecclē-
sia, unde liquere potest, spiritu dei uacasse sedē Romanā, q̄ nō
dissensionis, sed pacis est autor, q̄ties tyrānidis suæ iura exerce-
re studuit. Sed tum cruenti bellī causam puderet dicere, nisi Ro-
manorū areæ fronti, neullum quidē pudoris signum adesset.
Rixabat̄ de lana caprina, pueriliter magis, q̄ theologice, dū fu-
tilis uerteret̄ quæstio, cōmunicandū ne esset fermentato pane,
an secus, quæ anilis pugna ecclē bonā trāquillitatē sursum ac-
deorsum litibus ac rixis pmiscuit, ut tāta inter pugnādū ptina-
cia anios oēs occuparit, ut animorū cōsensui & unitati christia-
næ nunciū remiserint utriq̄. Quis obsecro uel ulla in parte chri-
stian⁹ nō deploret miseratiōis affectu tact⁹ tā supinā cæcitatē,
tam caninā rabiē, tā ferocē infantiā hoīm (si deo placet) theolo-
gicorū? Quid refert utro pane cōsecret̄ synaxis, dum fides adsit,
quæ cōsecrationē cōmendabiliorē reddat. An delicatū putatis
deū, qui suā creaturā panē fermentatū dedignet̄ more hoīm, q̄
personarū laruis & rerū speciebus capiuntur? Quid tam cras-

sum hic præfertis ingenium, quod deum humanarum rerum iudicio metitur. Nonne Christus palam astruit, carnem hic prodesse nihil, spiritum autem esse qui uiuificat? Porro ut uestram stulticiam ipsi quasi in speculo contemplantur, uestro uos gladio iugulabo, idque in propria harena. Vestra omnium cantatissima est sententia, panem qualis qualis sit, iam consecratum non subsistere, sed nescio quo euanescere, relictis in sacramento solis, ut aiunt, accidentibus. Quid refert igitur utro consecretur panes? An non dei bonitas in omnibus elucet creaturis? An ipse factor suum auersatur figmentum? Quid prohibet ergo ut non fiat consecratio panes fermento consperso, maxime cum non sit in confesso cuius formam panem delegit ipse sacramenti institutor? Non nego interim decetius uideri, ut pascha domini, dominica die feriemur, ut item azimis consecretur, quin & illud addo, non uacare magni erroris culpa, quisquis hic ecclesie statum turbans, & receptum diu usum abiiciens, nouitatis sese perdet cupidum, cum nihil referat tamen utros hic secteris, Romanos an Græcos, si metus desit scandalum, & dissidiorum faces, bellique seminaria. Par est omnino argumentum quod hic tractat de azimis & paschate celebrando, quod est apud Augustinum in epistola ad Casulanum, qui ut suae disputationis nodum absoluit, ita & hæc nostrae contentionis ratio uenit soluenda. Tractans enim, an liceat sabbato ieiunare, in hæc uerba respondet: Interminabilis, inquit, est ista contentio, generans lites non finiens quaestiones. Sit ergo una fides uniuersae (quae ubique dilatae) ecclesiae, tanquam intus in membris, etiam si ipse fidei unitas, quibusdam diuersis obseruationibus celebratur, quibus nullo modo, quod in fide uerum est, impeditur. Omnis enim pulchritudo filiae regis intrinsecus, hæc ille. Quare & indigne egere pontifices Romani, quod ob rem tam leuiculam (quae suo cuiuslibet sensui relinquenda prius erat libera quam turbanda ecclesia) decreuerunt scismatis hos prebere fometa, & haeresi notandos, qui meliore fortassis persuasi ratione, in ipsorum sententiam noluerunt descendere.

Augustinus
de diuersis ecclesiarum
obseruationibus.

Articulus tertius, de laicis sub una tantum specie communicandis,
Bohemorum scisma & multorum bellorum tumultus effecit.

ADVERSVS ROFFENSEM

¶ Postremo, Magno christianorū cōsensu pro recepta consuetudine passim obseruatū est, ut nulli siue laici, siue sacerdotes ab utriusq̄ speciei cōmunicatione arcerent, idq̄ ex Christi prima institutione, Pauli mandato, et multorū Episcoporū suffragio. Venit ecce Romanus pontifex, ne nō maclaret, ne nō hostem Christi ageret, ne non uerbū dñi labefactaret, alterius speciei usum adimit christianis laicis, hæreticos esse clamitās, q̄cūq̄ sese pro dño ceu murū quendā opponerēt, causatus periculi rationē in suscipiendo sanguine, quā neq̄ Christus, neq̄ apostoli, neq̄ multi ecclesie proceres animaduertere potuerūt, fortassis Romanēsis prudentia inferiores. Quid hīc aliud cogitare possumus, quā pōtificatū Romanū a superbie parente profectū, in destructionē fidei solum potētē esse, non in extructionem? Quid enim peperit hīc Romanorū cōtumacia ac procax animus? summos belli tumultus, cædes, execrationes, nouas hæreses, deniq̄ dissidiū illud longe maximū Bohemorū cū Romanensibus, tam ex professo uidentur satanici hoīes pacem refugere, ut antiquius ducant, coelū terræ pmiscere, quā pietatis specimen edere, contra exemplū Pauli, qui ad aliorū sese demittēs mediocritatē, factus est oībus omnia, ut oēs Christo lucrificaret, Christū uitæ christianæ exemplar. Prætereo, qui id cauit, ne unq̄ data, sed accepta scandalī ansa offenderentur aliī: iam periculum est, ne, si plures nobis statuatur fidei articuli ad salutē necessarij, prætextu petrinx sedis, multo præsentiora exoriant scismata, id quo d in limine esse conspico, nisi prudēti consilio & spiritus sancti brachio eatur obuiam, suppullulantibus clamodijs germanorum in latinum pontificē, quorū ingenia libera, duci uolūt, nō cogi. Faxit deus optimus, maximus, ut utrisq̄ cedat non male, q̄ tam pugnacibus animis rem christianam obtinentur, uel uindicare uel in libertatē asserere. Nō ijs armis pugnandum docuit Christus, sed thorace iustitiæ, salutis galea, scuto fidei, & gladio spiritus, quod est uerbū dei, quæ quidem non carnalia sunt, sed spiritalia potentia deo, ad demolienda principū huius seculi consilia, & extinguenda ignea maligni hostis

APOLOGIA

Romanorum
pōtificū tyrā
nis & luxuria
xatur.

tela, quæ in nos ille eminus & cominus iaculari cōtēdit. Discā
uel tandē horū armorū usum pōtifices ne ampli⁹ milites agāt,
& Alexāndros orbis domitores. Sic futurū est, ut cessent illæ in-
dulgentiarū cauponationes, & diplomatum uberrima messis.
Sic parcius adhibebuntur excōmunicationes, minæ, fulgura, ut
Iouis, trifulca. Nam eo uesania prolapsa est Romana audacia,
ut impiū iustificent pro panis buccella, & rursus morti tra-
dant, non numerantē satis, ut item cœlum aperiant ijs qui men-
dacio fisci, pharisaicam amplectuntur iustitiam. Contra ijs occlu-
dant cœli fores, qui nō admodum fuerunt æqui humanis tradi-
ciunculis, ut quibus fides per dilectionē operans satis sit ad sa-
lutem. Utinam abscondantur, qui Christi populū sine uerbi
dei præsidio conturbant. Bene diuina prouidentia nos præmo-
nuit cauendos scribas, qui in stolis albis incederent, ambitiosi⁹
fori gratiam uenantēs. Propterea q̄ sub hac splendorū homi-
num colluuiē, lateret diues ille, qui luxu sese cotidie in modico
perdidit, apud se disputans, ubi uberrimam segetem reconditu-
rus sit. Quod ecclesiarum horrea inexplebilis auaricia, & cupi-
ditatis baratrum Romanensium antistitum dissipauit. Visus
erat Syluester quidam cupidus & inflatus animi æstibus tempera-
men adhibuisse, cum uoluit (ut est in decretis Papisticis) ne uel
holoserici, uel ullo colore tincti panni in sacris usus esset, quid
hoc statutum inintercidere obliterariq̄ coegit? num pietas, num
christiana charitas? Haud quaquam, sed fastus, & auaricia ec-
clesiasticorum, quos suppuet, non purpuratos esse, non uestiū
luxuria defluere. Pompam enim & externarum rerum laruam
magis spectant istæ purpuratæ simæ in sacris, q̄ pietatem, quā
charitatis ardorem. Quid in mentem uenit papisticis, q̄ non etiā
hoc Syluestri decretum pro eorum ingenio nobis articuli ad sa-
lutem necessarij loco haberi uoluerint? Sed reclamabat intus
splendoris, & magnifici cultus affectus, qui in spongeam redi-
re coegit hanc scriptiōnē, quod genus multa alia sunt quæ an-
tiquauit pietatis negligentia. Testamētum hominis si sit testa-
toris morte comprobatum nemo reiicit, aut aliquid addit, & te

Syluestri de-
cretum.

ADVERSUS ROFFENSEM

flamentum dei, homo pontifex audeat subruere, adiectis nouis
 fidei articulis. Christus testatur ex seipso loquutū nihil, sed mā-
 datum ipsi datum a patre, a quo & missus esset. Quid pontifex
 cum sua synagoga, hic sese exaltat supra Christum, additamē-
 tum addens uerbis dei, qđ totam corrumpit conspersione. Nisi
 ut Apostoli dicto locus fiat in Papa. Qđ ille sit homo, fili⁹ pec-
 cati, qui efferat se supra omne id quod dicitur aut colitur deus.
 Hinc sit perspicuū, sal illud Euangelicum insipidū reddi, dum
 pro sale sapientiæ & uerbi dei panibus, administratur nobis fex
 humanæ doctrinæ, et palea philosophicæ argutiæ. Euanescent
 (ut sal) pontifices, cum uanitatibus & seculi negocijs altius sese
 immergunt. Tum mundi lux qua ecclesiæ præfules figurantur,
 in tenebras uertitur, cum capti personis & laruis rerum, fucum
 nobis faciunt, tanq̃ satanes in angelos lucis transformati. Im-
 minere autem uidetur extremus dies domini, qđ sol obscuretur,
 dum in faciem Christi ueri solis, nequit Papa oculorum aciem
 intendere, quod et ex consequenti luna pontificiorum dogma-
 tum amittat splendorē suum, non illucescente sole diuinæ sapi-
 entia, quā in Papa hodie requiritur, qđ quæ stellæ religiosorum
 hominum, quorum opera ut specimina quedā pietatis deberēt
 lucere hominibus, nūc de cœlo decidāt, hoc est, cœlestis numi-
 nis afflatu uacent. Lumen impiorū, est falsa scientia, quæ extol-
 lit se aduersus scientiā dei, quare & cadit ab altitudine sua. Con-
 tra piorū lumē manet inextinguibile, qđ a uerbo dei perpetuo
 manente illustrat. Pontificis igitur lumē, ut impiorū extinguit,
 quoties qđ statuit, uerbi diuini luce nō illucescit. Hæc oīa dixi,
 ne statim ut diuinū suspiceret, uenerareturq̃, quicquid statuto-
 rum a summatis ecclesiæ uiris p̃ficisceret. Quib⁹ nolo tamē
 omne ius cōsulendi imperandiue ademptū, cum cōstet aposto-
 los nōnulla præcepisse, et pro temporū ratiōe eadem rursus ab-
 rogasse. Statuerūt em̃ de suffocato & sanguine, q̃ mox gliscen-
 te fidei ardore neglecta sunt. In quo solum uoluerunt Apostoli
 (ut in plerisq̃ alijs) Iudæorum in Christo infantia succurrere,
 idq̃ ex charitatis p̃cepto, quod omnia ea exposcit in tempore,

Antichristi
 aduentus signa
 in ecclesia ui-
 dentur.

APOLOGIA

quæcūq; citra pietatis iacturam fieri possunt, iuxta illud, omnia uestra in charitate fiant. Cuius uirtute inductus est Apostolus ad circumcidendū Timotheū, ad suscipiendū uotum, ad tondē dum capilliciū in Cenchreis, cū alias prædicaret cōstanter legis ceremonias obstare Euangelio. In summa, Apostolica autoritas nihil unquā decreuit ad salutē nostrā necessariū, quod nō ipsum diuinis scripturis cōfirmarit. Acta siquidē Apostolica testantur, in admittendis gentibus ad Euangelij consortiū, Iacobum Apostolū uerbis pphetarū fuisse usum. Christianismi forma nō nisi e canonica scriptura est petenda.

Epilogus præmissorum.

¶ Cæterū, ut post longam uelificationē oblique actam, tandem institutū primo cursum repetam. Puto studiosis omnibus ex nostra hac Apologetica Epistola satis innotescere, Quā ambiciosi consilijs de Petri primatu usq; ad pugnas & uerbera pugnetur, cū hinc nihil lucri accedat pietati. Deinde, q̄ impie abusi sint sua potestate Romani pontifices, aperta per Petri primatū fenestra, in statuendis nouis quibusdā articulis magis seditiosis quā pijs. Postremo, q̄ male cesserit illis sua tyrānis & correptū imperiū, q̄q; nihil fas sit illis in re fidei decernere.

Aduersus Roffensis libellum pro Veleno paucis respondetur.

¶ Reliquū est igitur, ut nōnulla obiter cōuellam, quib⁹ Veleno satisfactū uideri uelis, quod quidē nō ex instituto sum facturus, quando quidē ea res iustum mereretur libellum, sed ex oblata magis quā captata occasione, quæ dum offertur nūq; est negligēda. Primū, uereris ne prope diem exurgat aliquis, qui Christū neget cruci suffixū, si hæc tanta impudētia Veleno permittat, qd q̄ inaniter, quā muliebriter, imo q̄ stulte metuas, ne mo nō uidet. Quæ enim maior socordia esse potest, q̄ quod clarissimis scripturarū testimonijs contestatū est, æquare humanis psuasionibus? Nō est euidentis scriptura, que Petri asseueret patatū. At persuasum est omnibus pphetarū oraculis fidem facientibus, non anilem esse fabulam domi nuper natam Christū

*Impiū est hu-
manis persua-
sionibus æqua-
re, quod scrip-
turis est con-
testatum.*

crucis supplicio mortē p̄pessum, qua nos captiuos sibi asseruit, deleto quod aduersum nos erat chyrographo. Sic attestante Petro apostolo, Non arte cōpositas fabulas fecuti notam uobis fecimus domini nostri Iesu Christi uirtutē & aduentum, sed qui oculis nostris aspeximus illius maiestatem. Acceperat enim a deo patre honorē & gloriā, uoce ad illum delapsa huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est ille filius meus dilectus, in q̄ mihi cōplacitū est. Et hanc uocem audiuimus e cœlo delatam, cum essemus una cum illo in monte sancto. Et habemus firmiorem p̄pheticū sermonē, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparēti in obscuro loco, recte facitis. Audis ne hic p̄pheticum sermonem firmiorem habēdum ijs rebus, quæ a Petro prius uisæ auditæq; essent. Propterea q̄ prophetia olim nō hominis uolūtate allata sit, sed q̄ sp̄s sancto impulsu, loquuti sint sancti dei hoīes. Quid mirum igit̄, si hominū sententias & suffragia nō recipiant, quæ Petri statuunt pontificatū neūquā p̄pheticum.

Roffensi respondeť ad primæ p̄suasionis dilutionē.

Clam, q̄ in primæ p̄suasionis dilutiōe uariari doces inter doctores de tempore necis Christi, quid hoc ad salutem uel fidem pertinet? De morte Christi nemo hæret, quid refert q̄ die eam passus sit? De morte martyriq; Petri nusq; est controuersum, quid refert, ubi locorum, Romæ an Hierosolymis mortē oppetierit? Curiosas id genus quæstiones prodentes Apostol⁹ taxat, timens, q̄ exhaustis perperam labores, si adhuc obseruarentur & dies & anni. Nihil agis, Nisi (quod nō facies) credēdū docueris necessario, Petrū Romæ cruci adiudicatū & passum. Seruire domino & habitare cum illo (quod diuus Hieronym⁹ ait) nō est loci, sed meritū. Nō enim propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit dominus. Si sermo hominū æquatur domino, similis esset deo in filijs, at hoc nō patitur scriptura. Est enī deus uerax, oīs autē homo mendax. Et nō parua iniuria sit diuino nomini, cū uerbū dei in dubiū uocāť. Nulla uero, si de uerbis hominū etiā sanctissimorū p̄tificū ambigatur. Deus siquidē est q̄ glorificāť in uerbo suo, in concilio sanctorū

magnus & terribilis, cuius uerbū permanet in æternū, dum oīs caro fœnū est, & omnis gloria eius ut flos fœni. Exiccato fœno decidit flos. Cum diuo Augustino nō me pudet ignorare, quæ dñs deus grauatus est nobis reuelare. Quēadmodū igit̃ uanus est labor, omnē (quod dicitur) petram mouere, ut cōperiatur q̃t annos uixerit Arphaxat, & quando hīc genuerit Caynan, rursum quando implebitur, Danielis propheta, cum satis sit credere, aut impletam aut implendam. Ira superuacaneū est disputa- re ubi mortuus sit Petrus.

Ad secūdã persuasionis Apologiam respondeſ
 Rossensi uerbis Hieronymi suā & aliorū ho-
 minum auctoritatem eleuantis.

¶ Secūdã persuasionis Apologiam munire contendis Hie-
 ronymi testimonio, cuius hīc incōstantiam in ius uocas, q̃ nō
 uno loco fateatur Petrum Romæ sedisse annis quinq̃ supra ui-
 ginti, qui & alibi ultimo Neronis anno passum asseueret. Vnde
 quid aliud colligere licet, q̃ incerta esse hominum uerba, &
 hunc mendacia loqui, quicūq̃ ex proprijs loquitur. Cessēs igit̃
 uel Hieronymi, uel aliorum patrum dicta, ceu delphica quædã
 oracula enarrare, & gratiam inibis apud Hieronymum, si eius
 dictis non nimitū fides in rebus fidei, qui & enarrans illud psal-
 mista, (Dominus narrabit in scripturis populorum & princi-
 pum eorum qui fuerunt in ea) & suam & aliorum eleuat auto-
 ritatem, Videte, inquit, quid dicat. Qui fuerunt in ea, nō qui
 sunt, ut exceptis Apostolis quodeūq̃ aliud post dicitur, absenti
 datur, nō habet auctoritatem. Quamuis ergo sanctus sit aliquis,
 quamuis disertus, non habet auctoritatem, quia dominus nar-
 rat in scripturis populorum, & principum horum, qui fuerunt
 in ea. Hæc ille. Vides quā parum sibi deferri uelit Hieronymus
 in materia fidei? Eius consiliū sectatus nō potuisses cum ho-
 nore susceptā in hac comœdia personam defendere. Quicquid
 enim de Petri asseritur primatu, humanis tm̃ rationibus & pa-
 trum testimonijs astruīt. Quare cū nullus apostolorū tradat Pe-
 trum Romæ aut egisse aut mortuū, obstringi nō possum ad cre-

Audendum eius primatū sub salutis meæ periculo, id quod ex sen-
 tentia Hieronymi conuincit. Porro q̄ Hieronym⁹ in ea sit sen-
 tentia, ut credat Petrum quinq; & uiginti annis Romæ sedisse,
 Egesippus fortasse fidem fecit, quod quidē facile potuit, cū hic
 nulla scriptura periclitaret, idq; hac ex gratia credidit propensi-
 us, q̄ hoc noīe plus se speraret promoturū in suo themate p̄sua-
 dendo. Qui si hinc fenestrā apertum iri prauidisset, qua nihil
 nō post aufuri essent pontifices in gregem christianū, sermonē
 suum diligentius moderatus fuisset. Nihil enim minus uoluit
 uir ille, q̄ ex opinione nobis articulum fidei statui. At propius
 Christo cōsulerēt ecclesiæ magnates, si (quod Augustini ætate *Regio qualia*
 factū legimus) quālibet regionē in suo permetterent sensu ab- *bet in sensu es*
 undare, ut cū Paulo dicam, in ijs maxime rebus, quæ Euangeli- *set reuinquen*
 cæ doctrinæ non aduersarent. Quod si fieret, nō coorirent tot *da.*
 uerborū pugnæ inter theologicæ rei p̄fessores, ob sumi subin-
 de umbram corrixantes, nō nūc capitis accerserent, qui de Pe-
 tri primatu audeant probabiliter dubitare, non deniq; tantum
 esset negocij in moderanda republica Christiana, dum id re-
 gum & principum interesset cauere, in quem usum & gladium
 gestant, ne turbaretur inde status rei publicæ, ne pacis studium
 intercideret inquietorū hominum opera, qui offendiculū pone-
 rent fratribus. Cæterū, q̄ hic non perinde facile Hieronym⁹ ab
 incōstantiæ, imo repugnantia nota eximatur, non est neq; no-
 uum, neq; admirandū, ut qui nullū hic suspicatus periculum, id
 quod & alibi fecit, nihil pensi habuit, quid hæc cū ijs quæ ante
 multos fortasse annos scripsisset, cōuenirent. Nec hominis esse
 puto, tam multa scribentis, ut sibi perpetuo constet sui manens
 similis, nisi diuini numinis peculiari donetur beneficio. Qua
 propter, quicquid ex Hieronymo citas, non potest eam facere
 fidem ut necessario ad salutē credēdus Romanus sit Petri pon-
 tificatus suspectæ cū sit fidei in citandis historijs toties uidelicet
 lapsus. Nam ut pauca dicam, Pugnantiā scribit Hieronymus,
 cū nunc dicat, Adamū in Caluariæ monte sepultū, a cuius calua-
 ria & nomen monti inditum adiungit. Nunc in hebron tumu-

APOLOGIA

latum sentiat, quæ est Cariatharbæ, huius locus est in epita-
 phio ad Eustochium, Illius in epistola ad Marcellam, ut cõmi-
 gret Bethleem, Modo itẽ in epistola quæ ad Euagriũ est, astru-
 it Iob de stirpe Esau oriundũ, In genesim uero diuersum sentit.
 De Nachor Abrahami fratre descendere. Quid mirũ si uir tan-
 tus hic errauit, qui ex pietate multo insignius lapsus est, mēda-
 cium Paulo obsistenti Petro, tribuens. Et facile Hieronymi cũ
 Egesippi sententiæ subscriberēt omnes. Nisi uideremus ex hac
 recepta opinione, natam desolationẽ illam, quæ stat in loco san-
 cto. Cuius imaginẽ etiã tu in calce libri tui oculis omniũ subie-
 cisti uisendum, his uerbis. Nusquã alibi uita Christianorum,
 Christo magis aduersã, q̃ Romæ, atq; id quidẽ inter ipsos ec-
 clesiæ proceres, quorũ conuersatio, plusq; ex diametro, cũ Chri-
 sti uita pugnat, Christus enim paupertatis amator erat, illi pau-
 pertatem usq; adeo fugiunt, ut nulli rei studeant magis, q̃ diui-
 tijs accumulandis, Christus huius mundi gloriam auersabatur,
 Illi pro captanda gloria, nihil non patiũtur, et agunt, Christus
 deniq; seipsum crebris ieiunijs & orationibus assidujs uehemẽ
 ter afflixit, Illi nec ieiunãt nec orãt, sed luxui libidinibusq; toti
 sunt dediti. Sed & iidem, cunctis qui syncere christianeq; uiuũt
 maximo sunt offendiculo, quippe q̃rũ mores a Christi doctri-
 na tam aliena sunt, ut per eos Christi nomen in toto orbe blas-
 phemẽ. Hæc de moribus Romanorũ adducta, uera esse confir-
 mas mi dñe Rossensis, Quod si omnio in ea obnixè manes sen-
 tentia, ut hic certam fidem habeas diuo Hieronymo. Quid nõ
 eidẽ credis uaticinanti, Antichristũ in Romana urbe regnaturũ,
 adeoq; in ipsa ecclesia, id quod probat in undecima quæ-
 stione ad Algasiam, Quid nõ credis item eidem in cõmẽtarijs
 suis sup Zachariã undecimo capite scribenti, Illũ eundẽ Anti-
 christũ futurũ stultũ illum pastorẽ, qui derelicta nõ est uisitaturũ,
 nec dispersa quæsiturus, ut respondeant scripturæ sibi, Non
 enim alibi teste scriptura uisuri sumus abhominatiõẽ desola-
 tionis, nisi in loco sancto, quẽ Apostolus templũ dei appellat,
 in quo sessurus filius ille sceleratus, sub mundũ occidentẽ sese

Ex libro Ros-
 sensis de ui-
 tijs Romano-
 rum.

Antichristum
 Romæ regna-
 turũ, prædix-
 it Hierony.

ADVERSVS ROFFENSEM

ostentabit sublimandū, ut uideatur supra numen dei.

Reliquæ Roffensis responsiones quare præmittant.

¶ Sequenribus tuis responsionibus respondere nō est animus, q̄ ex hac tua causa, uel perorata, uel negata, nihil pietatis studiosis bonæ frugis accrescat. Deinde q̄ quæstiones magis præbent, quā ædificationē dei quæ est per fidē. Quare obsequēdum est potius Paulo, Tímotheo scribenti, ut recisis supuacaneis disputationibus, ad fidei & cōpendiū longam uerboositatē contrahamus, ne nō putatis perplexarū & inutiliū quæstionū spinetis, male secemus sermonē dei, cum ea solū sint p̄ponēda, quæ ad Euangelij pietatis negociū pertineāt, nam nō sine suo magno malo didicit Christianismus, q̄ gliscant semel recepta humana dogmata, uirus mittentia in Euangelicæ doctrinæ puram lucem. Siquidē non aliter serpit q̄ cancer in animas hoīm humana traditio, fidei occupās rationē, donec exitium adferat, id quod in Romano pontificatu humanis legibus & populū cōsensu admisso fecimus palam, utpote a quo sic labefactatum est uerbi diuini ius & autoritas, ut ad homines, ea quæ uerbo debentur, sint delata, quādo quidē æterna pœna & hæreseos nota ijs intentatur, qui citra delectū quibusuis Romanorū pontifici cum traditiōibus, nō subdant album calculū. Quod Petrus Romæ sit cruci affixus, quid ad me? quando per eum nō sum liberatus, sed per Iesum Christū Hierosolymis crucifixū, p̄ cuius uerbum & doctrinam salus est, in cuius mortem baptisati sumus.

Quæ deinde in alijs Responsionibus adducis, ex dubijs coniecturis, & ratiocinatiōe humana colligunt, in quibus subinde caularis incertum Pauli animū in memorādis collegis suis. Et hæc quid ad scopum cōtingāt, nescio. Statuisti enim nobis hoc ceu articulū quendā fidei psuadere, Petrū Romæ uixisse, id qd nō nisi p̄bationib⁹ erat faciundū, quando quidē, quæcūq̄ citra scripturā canonicā scribant, mentib⁹ nostris fidem non extorquent quæ dei uerbo ultro offerri debet. Miraris alicubi quō Veleni sagacitas hunc errorē in Paulinis literis deprehendere potuit, quæ ueterum doctorū nemo, quorū splēdidissima tamē

Humana traditiōes corrūpente euangelicā puritatē

Nihil ad christianū p̄tinet ubi Petrus sit crucifixus.

Roffensis responsiōes unde sint collectæ.

ingenia Paulum & diurna & nocturna manu uersarant potuit animaduertere. Mirari licebit eadem ratione Apostolorum immodicam ingenij stupiditatem, quib⁹ semel atq; iterum uerbum domini de passione & resurrectione predictum etiam num a Christo passo occultum permanfit. Sic necesse est ut impleantur scriptura prophetarum, quae pseudoprophetas in fine seculi uenturos praecinuere, qui in nomine suo sese uicarios Christi mentiantur, dicentes, Ecce hic est Christus, Quod nos damus sanctum est. Afferte nobis hostiam & uictimas. Vos uideritis an non haec blasphemiae completae sint in papatu. Non nouum erit, si nunc Christo Antichristus comperiat succedere, adeo ut opus sit nunc Heliae spiritu, qui conterat ceruices hominum sensu carnis suae inflatorum, quo couertantur corda patrum in filios, & filiorum rursum in parentes. Cum in synagoga Iudaeorum ipsius dei praconio commendata, Aaronis sancto sacerdotio successerit perfidus & impius pontifex Caiphaz, quod quidem non alio consilio permissum uideri potest, quam ut maiore gloria Christus uerus animarum nostrarum Episcopus, & totius ecclesiae, non mentitus pastor, suam illustraret, absterisurus maculam & rugam, quibus ab impijs praesidijs & carnalibus studijs fide esset contaminata: Iam ut ad te reuertar, Chrysostomi & Hieronymi aetate non timebatur hic blasphemus error, de imperioso pontificatu Romani antistitis, unquam in ecclesiam Sophistarum & Hypocritarum opera irrepturus, non ea sanctis uiris inquirendi studiofiori diligentia patefiebat fenestra, quae hodie tandem patefit. Si audire iuuat egregium praconem Romanae sedis, adito diuum Hieronymum libro septimo ca. uicesimo primo, super uerbo occurrentes in Esaiam, & uidebis, quam iusta sit uobis triumphandi causa. Porro, quoniam uideo te magnopere delectari solutione per locum ab autoritate negatiue nihil probarem. Cogor & ipse sic tuo mutuato gladio ratiocinari. Quicquid non est proditum neque ab Apostolis, neque a prophetis, neque ab Euangelistis non est ad fidem neque ad salutem necessarium. At Petrum Romanae crucifixum, est id quod non est proditum aut ab apostolis,

Antichristum
Christo succedere non esse
nouum.

ADVERSVS ROFFENSEM

aut a prophetis aut ab Euangelistis. Conclude domine presul. Maior patet, Ioannis ultimo, ubi de Euāgelio suo concludens. Hæc, inquit, scripta sunt, ut credatis, & credentes uitam habeatis. Satis igitur sunt ad obtinendam uitam, ea credere, quæ Ioannis seculo canonice erant, prodita. Confirmatur per Apostolū ad Gala, primo, & per Hieronymum psalmo octogesimo septimo. Assumptio uero dicti Epicherematis patet, tam per Veleni assertiones (cui suffragatur ut audio Marsili^o quidam Patauin^o in suo pacis defensore) q̄ per tuas, Cōsequentia formam scholæ in Fero ualere attestant. Quod dico potificibus negatum illum fidei articulum condere, aut sacramentū nouum instituire. Nolo credas, Nisi hic, Romanū pontificem Adrianū sextum inculpati noīs uirum, habeam assertorem, in titulo de sacramēto baptismi, qui in hæc uerba ueritatē prædicat, Ecclesia, inquit, non potest nouam formam baptismi, aut alterius sacramēti instituire, aut institutā, quouis modo mutare, patet, quia folius dei est, animam a peccato liberare. Iuxta illud Esaia, Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Vnde nouerit ecclesia, se non esse dominam sacramentorum, sed ministram, nec posse magis formam sacramentalem restituere, aut nouam instituire, q̄ legem aliquā diuinā abolere, uel nouum aliquem fidei articulū instituire, qui aliter, non est de fide. Hactenus Modernus pontifex. Cuius dicti sui ueritatem, si pergat in hoc primum sumpto pontificatu tueri, nuncq̄ futurum est, ut aut Velenus, aut quicumq̄ alius, cōdemnetur hæreseos, q̄ induci ad credendum nequeat Petri apud Romanos primatum, cum nihil ad fidem attineat, siue credatur, siue non credatur. Sed spero fore, si ille perstet in iam dicta sua sententia, ut tota catholica ecclesia, quæ nunc in sectas uidetur diuisa, in unam fidei unitatem aggeretur, adeo, ut & Bohemos & Græcos dexteris duros confidam, bene præsidenti Romano Pontifici, quando per hæc nostra innotuit, omnem diuisionem subortam, nō nisi ex neglecta, aut ignorata superiori sententia.

Marsilius Patauinus.

Adrianus sextus Pontifex Romanus.

A P O L O G I A

De Apostolorū passionibus & corporibus
quare ita uariēt historīæ, & tanta sit
de eis incertitudo.

¶ Postremo non sine mysterio factum est, ut de Apostolorum passionibus & corporibus uita exutis, tantū uariarēt historīæ tātaq; esset incertitudo. Sicut nō sine archano cōsilio dei sanctum Moysi corpus abditum est, ne Iudæi qui more hominum proniores ferebantur in Idololatriam & creaturarū honorē, q̄ ipsius creatoris, illius corpore abuterētur supstitiosa religione, id q̄d nunc passim usu uenire uidemus. Consultissimū est itaq; ut unī Christo Hierosolymis pro nostri iustificatione morti ad iudicatio, credam⁹, & adhæreamus, cōiecta in illum spei nostræ certissima tutissimāq; anchora. Parcentes interim tam seditiosis & friuolis quæstionum pugnis, ne per Paulum a Christiana unitate eijciamur, qui dicit se eiusmodi consuetudinē non habere, ut uelit cum contentiosis contendere, uetuit enim & alibi ne quis in hominibus gloriaretur, iactans se Cephæ aut Pauli nomine. Quare potius uno ore glorificemus deū patrē & seruatorē nostrū Iesum, qui est benedictus in secula, Amen.

Hæc sunt reuerende presul Roffensis, quæ paucis occurrere
pro componenda cōmuni causa dicenda, Dignitas
tua hæc non grauetur quæso comiter
interpretari. Si quid dictum uidebitur
acerbius, ueritatis impulsui,
non mihi imputato.
Vale.

Iulio Mense Anni. M. D. xxiiij.

**EPISTOLA CVIVSDAM SACRA
RVM LITERARVM STUDIO
si responsiua, tractās de Pōtificij mu-
neris functione, & autoritate
superiorū in subditos &
subditorū in supe-
riores obe-
dientia.**

LECTIS tuis literis Charissime con-
frater mirum in modum sum delecta-
tus, q̄ diuini uerbi lectionē resiperēt,
& Christiani pectoris ardorem præ se
ferrēt. Quoniā, ex nostris literis supe-
riorib⁹ arrepta fortassis scribēdi ansa,
indicasti, quid rectorū imperijs sit de-
ferendum (quo & ego hic meam tibi libere mentem aperiā)
statuere est animus, quæ ueræ sint Pōtificij muneris partes,
tum quatenus Pontificum scita arctēt Christianos. Deinde
quid magistratus nomine plebeis hominibus imponi pos-
sit, aut certe iure debeat Principum titulo & nomine. Postre-
mo ferendam esse quorumcūq; magnatum tyrannidem, &
imperijs temere non esse reclamandū, quatenus ratio Euan-
gelij per tolerantiam afflictionum non periclitetur.

¶ Principio igitur, Christus legis ueræ instaurator, immo
ipsa uita lex, Pontificum autoritatem statuit, cum dicit: *Sup*
cathedram Mosi sedebūt Scribæ & Pharisei, quæ dicunt, fa-
cite. Et alibi: Qui uos audit, me audit, q̄ uos spernit, me sper-
nit. Bene dicit seruator: Super cathedram Mosi sedebunt. Se-
dendo enim super cathedram (secundū Aug.) legem Dei do-
cent, ergo per illos Deus docet. Sua uero illi si uelint docere.
Cathedram (id est secundum legem dei iudicātes) facite, nō

*Summa dicen-
dorū, quadri-
partita ca-
pit partes.*

*Christus quā-
do pōtificum
autoritatem
statuerit.*

*Sup cathedrā
Mosi sedere
quid sit.*

DE POTESTATE

*Pastor & epi
scopus docēs
sua, nō docet*

*Quisq; nō do
cet legē domi
ni, nō sedet su
p̄ cathedrā,
nec est audiē
dus.*

*Angelorū re
ligio, non est
reuerenda si
ne uerbo, ne
dū primatus
Papæ homis.*

quia ipsis ita est uisum, sed q̄a a solo deo proficiscit, q̄d quasi per manum sacerdotis imperatur. Quid enim loquitur, q̄ ex proprijs loquitur, q̄ memdaciū: An non omnis homo mendax, & uani filij hominum, mendaces filij hominum: Quā obrem pastoribus sui gregis, ait Christ⁹: Ego dabo uobis os & sapientiam, nō uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Paracletus spiritus quē mittet uobis pater, ille uos docebit omnia. Et dabitur uobis in illa hora quid loquamini. Et apud Prophetam: Dominus dabit uerbum bona nunciātibus uirtute multa. Quis quis ergo nō docet legem domini, non sedet super cathedram Moysi, proinde nec est audiendus. Nolo interim hic Pontificis aut etiam Papæ nudam obijci personā, quasi hoc unum satis sit q̄d nobis fidem facere debeat, diuinum esse quodcūq; præcipiatur, quando & nomē, & titulum, tum gloriam & personam cuiusuis etiam angeli, nedum Papæ aut hominis, pro laruatis laruis despicio, ubi uerbum bonum non eructant, ubi uerba uitæ non sonent, ubi sola sese persona & titulo iactant, & auctoritatem quælibet statuēdi his fucis sibi traditam uideri uolunt, quando & Christus hæc omnia in Iudæ proditoris apostolatu despexit, & Apostolus angelorum religionem nihil quicq; reuerendam, nisi apostolatu fungantur Christi, idq; adeo ut anathema uelit esse huiusmodi faciebus & personis cōmoueri pios, tantum abest, ut externos fucos, uanum splendorem, tragica uerba, gentilicias Rabinorū ad salutationes quicq; momēti habere credam. Neq; erroneā hic refero conscientiā, hæc ita esse, mihi meridiana luce clariore exemplo Apostolus cōmonstrat, q̄ in faciem ausit, immo coactus sit, resistere Petro etsi primas omnium consensu tenenti, q̄ non synceriter ambularet, q̄ reprehensibilis esset, attestans, deū personā hoīs non accipere. Cui autē non est p̄spiciū, Papæ titulum, doctrine existimationē, sciētix famā (si sola cōsiderent, & nihil p̄ter inanē harum rerū strepitū aures tuas feriat) esse

PASTORVM ECCLESIAST:

mere personalia, & deo nihil respiciēda; Quid ergo obsecro
protinus uerū putamus citra delectū quicquid hæc larua hæc
simulachra, adde & Idola, uelint (nō interrogato ore dñi) scri
bant, mandent, decernāt, p̄ter uerbū, quod unum audiendū
p̄cipit dominus, filiū suū nobis cōmendās e supernis; Hic est
filius meus dilectissimus, in quo mihi bene complacitū est,
īpsū audite, non Papam, nō Pontificē, non legislatorē ho
minem, nisi hunc ipsū doceāt filium, Sic seruator apud Io
annem; qui audit uerbum meum, inquit, & credit ei qui mi
sit me, habet uitam æternam.

*Solum patris
uerbū dei fili
us unus est, au
dicendus per
quemcūq;*

¶ Apostolus, nō uno loco, cōmissio sibi a domino Euan
gelio, fidem habendā p̄dicauit, nō personæ suæ, nō opinio
ni sui nominis, quando hoc uno titulo gloriosus uideri uo
luit, q̄ ministrum tantum expressit, q̄ legatione Apostolica
functus esset, q̄ p̄conem egisset cui credidisset. Quid eum
est Apollo, inquit, quid Cephe, q̄ ministri eius, cui credidi
stis? Ego plantauī, Apollo rigauit, dominus autē incremētū
dedit. Neq; qui plātat, est aliqd, neq; qui rigat, sed qui incre
mentū dat. Videat Episcopus Romanus qua fronte se sancti
tatis, immo sanctissimæ sanctitatis encomio celebrari patiat
a suis palponibus & pestilentissimis gnatonibus, quādo ip
sum Christi organū, sibi nō permittit aliquid attribui p̄ter
ministeriū. Quare cum de uirginitate sermo incidisset, quæ
alioqui per se laudata est satis, hic tamē ueritus est, p̄cepti
nomine, uirginitatis obseruādæ rationē statuere, tantū dicit,
de uirginibus p̄ceptū nō habeo, consiliū autem do, ueluti
anxius & sollicitus, ne septa commissi Euangelij uel ad la
tum digitum transiliat. Alias ubi hoc nō reueretur, fidenter
pronūciat: Nō ego dico, sed dominus: Puto q̄ & ego spiritū
dei habeā. Qui uobis aliud nunciauerit, q̄ p̄dicauī uobis,
execratio sit. Cæterū apud Corinthios coactus per noxias
pseudoapostolorum persuasiones, pio certe studio, sui agere
p̄coniu, mire laborat, ne qua fiat, ut Euāgelij Christi male

*Apostolis non
est habenda sū
des, sed p̄
dicato Euan
gelio.*

*Parū pie san
ctitatis titulū
patitur Ro
manorū Epi
scopus a pal
ponibus.*

DE POTESTATE

audiret, q̄ non defuissent, qui criminarentur Paulum non posse cum his qui maximi haberentur gloria & laborum insignijs decertare. Et tamen tantū abfuit, ut sese uenditarit p̄ ea quæ Euangelij gratia perpeffus esset, ut studiorum & laudum cōmemorationē insipientiā ingenuè coram fateretur: Inspiciēs, inquit, fui uos me coegistis. Cessent ergo & ne uel semel quidem mutiant palpones Papistīci nominis, quippe in quo ne minimam quidem Paulini triumphī portionem deprehendere possint. Tantum ueritas Euangelij enarretur, fidei modo negocium celebretur, & ceruicem nostram Christo, & per hoc Papæ Christi Legato & fido dei ministro sumus actutum inclinaturi.

*Apostolus est
qui manet in
sermone pa=
tris.*

¶ Seruator Apostolici nominis gloriam obtenturos pollicetur, qui permanserint in sermone suo. Nam quem Deus misit, nō potest nō uerba dei loqui. Extra disciplinā ergo est patris, cuius sermo cum uerbo patris non recte coit. Cucurrunt, inquit, & ego non misi eos. Ipse uerus & longe optimus animarum nostrarum tum pastor tum Episcopus, de se testatur: Verba quæ ego loquor, non sunt mea, sed eius qui misit me patris. Et filius hominis nō potest quicq̄ facere qd nō uiderit patrem facientē. Hoc ipsum & recte & uere dixerit Papa, si mandatum & uerbum Papæ nō pugnet cum uerbo patris: Id quod Decretales ad farinas Papisticas pertinentes, negant. Quo fit, ut ne Angelo quidem e cœlo credendū pronūciat, si aliud q̄ uerum dei uerbum tradat. Sermo enim domini, ueritas est, & mandatum domini, uita æterna. Tum Apostolus nobis sui muneris functionem cōmendat: Non audeo loqui aliquid quod per me non efficiat Christus. Et suum ministeriū probe agnoscens & certius edoctus: Non possumus aliquid contra ueritatem, sed pro ueritate. Et potestatem, inquit, dedit mihi dominus in extructionem, non in destructionem fidei. Hoc efficit Christus per te Papa ter sancte, si quod facis, uerbo dei est consentaneū. Ad hæc alibi

*Quando cre=
dendum Epi=
scopo.*

PASTORVM ECCLESIAST.

scribit Apostolus: Non accepistis sermonem hominum, sed sicut uere est sermonē Dei, qui & agit in uobis credentibus. Quod si quis diuersam sequitur doctrinam, & non accedit sanis sermonib⁹ domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secū- dum pietatem est doctrinæ, is inflatus est, nihil sciēs. Quare scribit Tyto: Oportet Episcopum amplecti eum qui secun- dum doctrinam est fideliter sermonem, ut potens sit exhor- tari in doctrina sua, & eos qui contradicunt arguere.

¶ Quibus perspicuum redditur, uerbum domini tātum tradere Apostolum & Pastorem, qui uerus sit Apostolus, q̄ uerus sit Pastor, alioqui diuersam doctrinam adferenti non erit credendum. Quemadmodū Hieremias docuit secerne- re uerum a falso pastorem, Cum uenerit, inquit, uerbum il- lius, tunc sciatur Propheta quem misit dominus in ueritate. Non uocem suam dicunt amici sponsi, sed gaudio gaudent (dicit Augu.) propter uocem sponsi. Quare apud Hieremiā dicit dominus: Ecce dabo uobis pastores iuxta cor meū, qui pascant uos sciētia & doctrina. Filia ergo Syon (dicit Iohel) exultate & latamini in domino deo uestro, quia dedit uobis dominus doctorem iustitiæ. Quisquis Christum nobis do- cet iustitiā factum, hic doctor est, quē dedit dominus. Quis- quis pascit scientia & doctrina, ille pastor est, Episcopus est, secundum cor domini. De alijs dicitur: Prophetauerūt & nō ex me. Vbi non audio iustitiam, non scientiam, non doctri- nam, ibi nec doctorem agnosco, nec Episcopum amplector, nec pastorem suspicio. Quid reliquum est, nisi ut Idola sint muta, uentri tantum suo seruentia, nō Iesu Christo, solo no- mine pastores, solo titulo doctores, solo uocabulo Episcopi, qui omnes personarum & facierum suarum fucis, bis mise- re imponunt populo. Nihil equidem moror bicornem mi- tram, nihil me mouet splendida infula, pro stercore duco pa- storale pedum gemmis & obryzo auro obductum, Irrideo heroica nomina, numerosos titulos, magnificos triumphos,

Apostolū & pastorem uer- bū domini cō- stituit.

Dominus dat doctorem tum stitiæ.

Confutatio fa- cierū & lar- uarū que ali- quid polliceri uidentur.

quæ tantū faciēs sunt, & nihil minus q̄ ueri pastoris, ueri epi
scopi, ueri doctoris insignia, si modo id desit q̄d unum hæc
omnia cōmendat, immo tolerat. Verū Mosi dicit dominus,
Quod ego præcipio tibi, hoc tantū facito domino, nō addas,
neq; minuas. Vbi nūc mare illud uoluminū Pontificiorū, si
nihil uel addēdū uel minuēdū est a præceptis domini? Quid
in finitū illis legibus ut onerosissimis, ita & impijssimis uti
Ecclesia, nisi forte iocularē habet mandatū, q̄d sic præceptū
est Mosi. Neq; enī defunt ex canonicis literis, quæ saluti no
stræ necessaria forent. Exemplar habeto sanorū sermonum,
dicit ille. Electa sunt (dicit Augustinus) quæ scriberent, quæ
saluti hominū uidebant cōuenire, scriptura sancta, est quæ
canonicis libris prodidit spiritus sanctus. Interim nō defunt
qui uel hoc nomine decreta quorumcūq; Pontificū obseruā
da putant, q̄ uoluentibus tot annis & patrum longa obser
uatione in præcepta abierint. Sed hæc aduersariorū argumē
ta facile eluserit, quisquis secū reputauerit regnū Babylonis
cum p̄ hoc non cōmendandū, q̄ aliquot seculis steterit. Itē
apud Esaiā præcepisse dñm: In præceptis patrū uestrorū no
lite incedere, iudicia eorū nolite custodire, nec Idolis eorū
polluamini. Ego domin⁹ deus uester: In præceptis meis am
bulate, iudicia mea custodite. Quāobrem execratur domin⁹
illos, qui propter traditiones hominū transgredierentur præ
cepta dei. Qui nouis onerant præceptis populū, nō dei nun
cios aut uerbū administratores referunt, sed Principes agūt,
& regnum uendicant. Vt quid, inquit, libertas mea iudicat
ab aliena conscientia?

*Non inceden
dū in uis pat
rū, neq; iudi
cijs patrū obe
dicendum.*

¶ Quocirca faciles aures piæ Apostoli monitioni accō
modātes amicissime cōfrater, non amplius pueri simus, qui
fluctuemus & circūferamur omni uento doctrinæ, p̄ uersu
tiam hominū, quēadmodū Hebræis etiā scribit: doctrinis ua
rijs, & peregrinis nolite abduci & circūferri. Intelligim⁹ em̄
quid a Pōtificibus Apostolorū successorib⁹ atq; ab eo Papa

PASTORVM ECCLESIAST.

Christi quēadmodū se iactat, Vicario sit aut sperādū, aut per
 tēdū, nempe dei uerbum, quo, si nos pascant, haud aliter atq;
 ipse Christus (cuius hic partes agunt uicarias) sunt audiendi.
 Si uero non pascunt, ex præscripto Petri, eos in cordis nostri
 tecta recipere nolumus, ne operib⁹ eorū malis & uerbis mē-
 dacibus uideamur alioqui cōmunicare. Quin & iuxta con-
 siliū Apostoli, nullū cōmerciū habentes cū operibus tene-
 brarū infrugiferis, ea potius arguamus. Rogo uos fratres di-
 cit Apostolus, ut obseruetis eos, qui dissentiones & offendi-
 cula, præter doctrinam quam uos didicistis, faciunt, & decli-
 nate ab eis: Huiusmodi enim Christo domino non seruiūt,
 sed uentri suo seruiunt, & p dulces benedictiones seducunt
 corda innocentīū. Graphice certe & suis quasi coloribus de-
 pinxit Apostolus huius nostræ ætatis rectores, qui se docto-
 res & Euangelistas prædicāt. Non uana est Christi præmoni-
 tio: Cauete uobis, inquit, a fermento, id est, doctrina Pharisæ-
 orum, qui sunt quasi sepulchra mortuorū, foris faciebus & p
 sonis speciosi, intus pleni sunt ossibus mortuorum, & putre-
 turpitudinis cadauer. In doctrina uerbi non est secundū fa-
 ciem iudicandū, sed iusto spīritus & fidei iudicio. Maledict⁹
 qui ponit spem in homine, & ponit carnem brachiū suū, qd
 facit, quisquis hac una ratione laudat, suscipit, exosculat, qd
 quid tradit Papa, qd Papa est, id est, qd homo est, nihil despi-
 ciens, prauum ne sit an rectum, quod per eum statuitur.

¶ Vere dicitur, & o utinā non tam uere apud Hieremiā,
 Quia stulte egerūt pastores, & dominū nō quesierūt, ppter
 ea non intellexerūt & omnis grex eorum dispersus est. Item
 apud Apostolum, Pro eo qd dilectionē ueritatis non recepe-
 runt, in hoc ut salui fierent, propterea mittet illis deus effica-
 tiam illusionis, ut credāt mendacio, ut iudicent oēs qui non
 crediderūt ueritati, sed probauerūt iniustitiam. Quoniā di-
 cit alibi, non probauerūt, ut deum agnoscerent, tradidit eos
 deus in mētem reprobam, ut facerent quæ non cōueniebāt,

*stultitia pa-
 storum, grex
 dispergitur.*

Propheta (dicit Hieremias) prophetabant mendaciū, & sacerdotes applaudebant manibus suis & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in nouissimo ei⁹? Quis obsecro nō pituosi iudicij, hoc seculum excutiens, nō uidet uero esse ueriora, quæ cum Hieremias præcinnit tot locis Apostolus? An non uidemus gregem dei dispersum pastorū iniuria & Pontificum tyrannide? quæ tantum bullatissimis bullis, tyrannicis oppressionibus, Satanicis deuotionibus (pastoribus scilicet armis) in creditam sibi plebeculam desæuiunt, grassantur & uastatores agūt, uulpibus & lupis longe præsentiores. An non manum domini (in quā horrendum est incidere) uidemus super nos, q̄ uerbum domini ereptum sit a pastoribus, idq̄ iusto dei iudicio, q̄ nos prophetantibus mendaciū applaudimus & auscultamus. Hæc tempora longe ante nobis futura minas deus apud Zachariam: Ecce ego suscitabo uobis pastorem in terra, qui derelicta non uisitat, dispersum non queret, & cōtritum nō sanabit, & id quod stat, nō enutriet, & carnes pinguium cōmedet, nec ungulas eorū dissoluet. Hoc uaticinium impletum ingemiscit quisq̄ pius. Futurum equidem uideo, ut anima nostra fame sit interitura, nisi e supernis misericordix aliquod sydus nobis effulserit, quod has tenebras, hanc glauconicam, ab oculis nostris rectorum mēdacijs præstigiatis, depellat, & lucem restituat, quod hoc iugum Babilonicæ captiuitatis post tot annorum secula, uel tandem excutiat, quod has pingues uaccas in monte Samarie calumniam facientes egenis, & confringentes pauperes (ut est apud Amos) digno feriat iudicio, qd̄ deniq̄ hos operarios iniquitatis, uentres, canes, malas bestias, uentricofos uidiuarū comestores, aut lumine Beet æterno, aut in tartara præcipitet, ne ad unum omnes descendamus ad inferna uidentes. Libera deus Israel ab omnibus tribulationibus suis.

¶ Iam Apostolicū munus est (quod Christus iniunxit,) pascere gregem domini, ire in orbem uniuersum predicare

Pastorē a munere prorsus descendētem suscitatus stulto populo.

Miseria captiuitatis Christianæ.

PASTORVM ECCLESIAST.

Euangelium omni creaturæ. Quare audiat, quisquis Episcopo
 patu aut Pastoratu fungitur in terris, Petrum seniore, qui
 coapostolos cohortat in hæc uerba: Pascite gregem dei quæ
 in uobis est (nō sunt ergo Christiani Papæ grex, sed dei adifi-
 ficatio tantum) prouidētes bona nō grauatim, ueluti coacti,
 & in tristitia, sed spontaneæ & alacri animo, nihil aliud spe-
 ctantes, q̄ ut negocium Christi q̄ rectissime geratur, neq; id
 turpis lucrī gratia, quo æratis arcis consulatur. Huc enī quis-
 quis spectauerit pastor, hoc temporariū quisquis uenat præ-
 mium Episcopus, ab illo æterno præmio & diurno denario
 (quo cum Christo pactus cōuenit) excidet. Iuxta scitum Ser-
 uatoris & domini uinex: Amen dico uobis, receperunt mer-
 cedem suam, Hodie (proh nefas) plures sunt in Ecclesia co-
 mestores & uoratores q̄ operarij. A quorū studio totus dis-
 sentit Apostolus, qui non datum, sed fructum requirebat, la-
 bore manuum uictum quærans, ne cuiq; oneri foret, q̄q̄
 alioqui iure optimo licuisset eorum carnalia metere, quibus
 spiritualia seminaret. Hodie tantū nummos aucupant. Salu-
 tis Christianæ posterior non dico est ratio, sed nullus, per-
 inde ut Megarensiū (quod habet prouerbiū) plane respe-
 ctus. Omnes enim diligunt munera.

¶ Nunc Petrum audiamus, qui subdit: Neq; dominātes
 in clero. Per quod liquido testatur, non dominos aut reges
 esse in subditos magnates Ecclesiæ, sed ministros & dispen-
 satores mysteriorum tantum, qualis haberi uoluit Apostolus,
 atq; adeo primus Apostolus, dicens: Sic nos existimet homo,
 ut ministros &c. Ex quibus clarere potest, rectores & mini-
 stros uerbi accumbentibus longe inferiores esse. Quis enim
 maior, qui recumbit, aut qui ministrat? Nōne qui recumbit?
 Nunc contra imperant gregis Christiani speculatores, & cū
 potentibus seculi imperio decertāt. Venerat Christus ut mi-
 nistraret, non ut sibi ministraret, forma serui accepta, quo in-
 sinuat, ut quæadmodū ipse ambulauit, q̄ uerus est dominus,

*Accumbēs po-
 pulus, est mi-
 nistrāte præ-
 lato superior,
 iuxta Christi
 eulogium.*

DE POTESTATE

qui uerus est Episcopus, ita oporteat & ministros ambulare: Exēplū humilitatis dedi uobis, ut sicut ego feci uobis, ita & uos alter alteri faciatis, dicit Seruator. Quāobrem exemplaris sui non nescius Petrus, prosequitur suos cōmonefaciens coapostolos, Sic curam agite dominici gregis pastores, ut sitis exemplaria gregis, ut cum apparuerit ille pastorum princeps, reportetis immarcescibilem gloriæ coronam. Hei, tuba cœlestis, non sine lachrymis memoranda. Expendatur hic cum Episcoporum omnium, tum Papæ studia, excutiatur uita, examinentur mores: ubi dominici gregis studium: ubi Euangelicæ uitæ exemplaria: ubi mores Christiano digni: Profecto præpostero ordine & mutatis uicibus, uidebis cum cetera inuersa, & nihil minus curare Pastores, q̄ ut præsentia scientia & doctrina, tum uitæ sanctimonia, Dominus ubi amoris ardorem in Petro deprehendisset, & alijs eundem testatus esset quo in Christum & suas oues incalesceret, commisit pascendas ouium caulas, non exugendas, non maciandas, no uastandas, cæterum ius dominij sibi uni reseruans. Pasturus es autem gladio spiritus, quod est uerbū dei, quod unum est & efficax, penetrabilis omni gladio ancipiti, pertingens usq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagū q̄q; & medullarū. Hunc in quā gladium lego Episcopis traditū, quo quicquid asperulum est, dedolarent: quicquid infirmiusculum, cōfirmarent: quicquid confractum, restituerent. Si cuius alterius gladij usum habeant celebrem, hunc nō agnoscit scriptura, quando & Apostolorum principi recondēdus erat ille gladius, quem ultionis & uindictæ cupidus etiam in Christi hostes exereret præpostero ordine: suppudet nunc Episcopos illius gladij. Huius uero aciem stringunt in fraterna uiscera. O digni Pastores.

¶ Ad hæc ex Euāgelio audi Apostolici muneris functionem, si non grauaris mi frater. Illi autem profecti prædicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermonem cōfirmante

*In Pastorum
huius eui in
curiam.*

PASTORVM ECCLESIAST.

per signa subsequētia. Quibus anteq̄ tamē subirent nunciandi Euangelij ministeriū, id negotij iniunxerat dominus. Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizate eos in nomine patris & filij & spiritus sancti, docentes eos seruare quæcūq; præcepi uobis. Ecce ego uobiscum sum usq; ad consummationem seculi. Intelligitis hæc pastores populi, auditis animarum Episcopi? Qua nunc audacia & temeritate Apostolorum successores legationis suæ terminos prorogātes mandant obseruandum, non quod Christus in literis sacris, sed quod ipsi ex sese uel quæstus gratia huc impulsī, aut imperitandi libidine affecti, præcipiunt. Si ne ipsis quidem Apostolis licuit extra præcepta dei quicq; docere, cū dicat dominus, docentes eos seruare quæcūq; præcepi uobis. Et pensculatius reputa seriem textus. Qui docent seruāda præcepta dei, cum ipsi est usq; ad finem seculi permansurus Iesus. De quibus & illud accipiendum est: Qui uos audit, me audit, qui uos spernit, me spernit. Quapropter si Episcopi uocemini, si gaudetis pastoris appellatione, si christæ surgūt Papatulo, curate esse quod auditis. Nihil minus sunt q̄ dominatus nomina Papa, Episcopus, Pastor. Pascite (pro ueri pastoris officio) ne quid ouīū famis impatientia concidat. Regite (quod p̄sidum interest Ecclesiæ) ne quid a ueris Euangelicæ ueritatis pascuīs deuiet. Obseruate puigiles excubitores Episcopi, ne quid a lupulis aut uulpeculis uineam domini depascentibus conscindat, dilanietur. Inimicus enī ille diabolus, ut leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Et inimico homo, etiam cōmisso terris bono semīe, studiosus est zizaniā & infelix lolium superseminare. Vigilate ergo cum ueris pastoribus in deserto mundi, super gregem uestrum, id est, christianum populum, maxime noctu cum homines æbrii sunt. Male enim ualentibus opus est medico. Et relictis nonaginta nouem iustis, centesimam ouem non permittatis expositam depredationibus.

Christus apostolis dixit, euntes docete eos, seruate quæcūq; præcepi uobis

Cū quibus pastoribus maneat Christus.

DE POTESTATE

¶ Nam si quid interim uestra incuria luporum preda pa-
tuerit, aut in leonum dentes inciderit, huius sanguinem re-
quiret dominus de manu uestra. Et ergo recte iubet Apосто-
lus, Obedite prepositis uestris, & subiaccete eis, ipsi enim per
uigilant, quasi rationem pro animabus uestris reddituri. Nos
Quare debe-
tur prepositis
obedientia. obedientiam debemus prepositis, prepositi curam nobis. Obe-
dientiam propter curam exposcit Apostolus. Væ pastoribus
qui dispergunt & dilacerant gregem meum, dicit dominus
apud Hieremiam cap. xxiiij. quo loco uidere licet, quod horren-
da pastores semetipsos pascentes tantum, maneat sententia. Et
Ezechielis cap. xxxiiij. cum pastoribus de multis exposcu-
Hieremias et
Ezechiel hor-
rendum dei in-
dictum malis
pastoribus de-
nunciant. lat. Horresco legens & audiens iudicium domini super pasto-
res domini. Ad illa capita citata uos remitto, quicumque tandem
preestis populo, siue pastores, siue doctores, siue Episcopi.
Non est mihi integrum omnia dicere, quæ hic dicenti mihi
sefe ingerunt, quin pleraque dedita opera sint rescanda & sup-
primenda.

¶ Sic scriptum est in Numeris: Iratus dominus contra
Israel dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes & ostenta il-
los contra solem domino, ut auertat furor meus ab Israel. Dur-
ra profecto conditio principum & rectorum, qui non pro de-
lictis suis modo, sed & pro populi erratis dependere coguntur,
si horum uel negligetia uel indulgentia in culpa fuerit, quod populus
deliquerit. Peccauit enim Israel, & principes educunt contra solem
domino, cui nihil non est apertum, cui nihil non est nudum.
Quid enim tam est abditum, quod non orto sole clarescat?
Producuntur ad examinandum preesides populi, ut arguantur
in luce opera eorum. Hæc si cogitarent homines, nunquam am-
birent populi principatum, nunquam Pastorum partes ueniren-
tur, & intercedente ære compararent, priusquam a domino tamen
Aaron in hos fasces, in hoc honoris culmen euocarentur. Nam
Qui ueniunt
non uocati, fures
sunt. quotquot uenerunt in hos gradus Pontifici muneris non uo-
cati, teste Salvatore, fures sunt & latrones, aliunde quam per ostium

PASTORVM ECCLESIASTÆ

Christum ingressi. Sal terræ sunt, qui æternæ sapientiæ pabulum administrant. Quod si illud sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihil ualet ultra, nisi ut eijciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Si sal insulsum fuerit, hoc est, si doctrina Pontificum & prælatorum non fuerit uera Christiana, abijcienda prorsus erit, & proculcanda pedibus, tantum abest, ut insulso sale nos aspergentibus & condientibus Pastoribus sit audiendum.

¶ Rara omnino est auis, nigroq; simillima cygno, quæ apostolatu apostolice fungitur. Propterea quod uerbum domini humanis inuentiunculis alligatum, libere non possit prædicari, reclamantibus tyrannicis multorum oppressiõibus, refragantibus tot Episcoporum statutis, ut interim taceam, legendas sanctorum, indulgentiarum imposturas, fraternitatum negotia, quæ summo nixu sunt, uel in coelum summis laudibus effreda, si uoles gratus haberi, si de pacta stipe nolis uenire in dubium, si metuas Prælatorum os & iurisdictionem (quam uocant) lædere. Loquere nobis placentia, dicit populus insipiens, ad iracundiam dominum prouocans, quo fit, ut non alio animo, hæc subeant munia plerique omnes (bonis Pastoribus uel in angulo usquam delitescantibus, aut nonnumquam proscrip̃tis & turpiter in exilium eiectis) quo semetipsos pascant, non oues, quæ suam ipsi curam curent, non saginent oues. Læna & lacte nonnumquam non contenti, nisi & deglubant & contundant & perdant. O extrema Christiani gregis miseria. Paruuli petunt panem, & non est qui illis porrigat, querunt aquas, & non sunt, ligua eorum siti exaruit.

¶ Pastoratus est, Episcopatus est, non præire opibus, non uitæ splendore insignis fieri, non regio incessu prodeambulare, non armis & satellibus etiam magnos uincere Satrapas, non ocio & luxu Sybaritam exprimere, non denique potentiam referre, sed hæc omnia toto pectore execrari, & negligere, tum plurimum ouibus tuæ fidei commissis, & charitatis uinculo

Cur uerbū libere non prædicetur.

Quare boni pastores aut delitescant, aut non diu tolerentur.

Quæ sit conditio ueri Christiani pastoris

DE POTESTATE

colligatis prodesse, adhortando, cōsulendo, p̄dicādo, solan-
do, & suppetias ferēdo. Christiani enī hoīs interest, nō pote-
statē exercere in suos, sed charitatē, quippe q̄ oēs una metia-
tur (ut ita dicā) partica nempe fidei cōmunionē, & charitatis
Christianæ p̄fessiōe. Nō est enī distinctio in hac religione,
cū iustitia dei p̄ fidē Iesu Christi in oēs & sup̄ oēs eos q̄ cre-
dunt. Principē te cōstituerūt dicit scriptura, ne eleueris, esto
inter eos quasi un⁹ ex ipsis. Immo Seruator p̄cipit. Qui uult
inter uos esse primus, sit oīm nouissim⁹. Et exēplo Aposto-
li, Nemo infirmari debet ex suis, cū quo & ipse nō infirmet,
nemo offendi, cui⁹ gratia & ipse nō uratur. Debet ergo (dicit
Hierony.) rector esse bene agentibus p̄ humilitatē soci⁹, cō-
tra delinquētū uicia, per zelū iustitiæ erectus, ut & bonis in
nullo se p̄ferat. Et cū prauorū culpa exigit, potestatē protī-
nus sui prioratus agnoscat, quatenus & honore suppresso,
æqualē se subditis bene uiuentib⁹ deputet, & erga p̄uersos iu-
ra reuerentiæ nō exercere formidet. Nā liquet, q̄ oēs hoīes
natura æquales sunt geniti, sed uariant meritorū ordine, ali-
os alijs culpa postponit. Ipsa autē diuersitas accessit ex uitio,
diuino iudicio dispēfante, ut q̄a oīs homo æque stare nō ua-
let, alter regat̄ ab altero. Vnde cuncti q̄ p̄sunt, nō in se po-
testatē ordinis debēt pensare, sed æqualitatē cōditionis, nec
p̄esse hominibus se gaudeāt, sed p̄desse. Homo em̄ brutis
aīalibus, nō autē hoībus natura p̄latus est. Et idcirco ei di-
citur ut ab aīalibus nō ab hoīb⁹ timeat̄. Terror uester ac tre-
mor sit sup̄ cuncta aīalia terræ, quia cōtra naturā superbi-
re est, ab æquali uelle timeri, & tamen necesse est, ut rectores a
subditis timeantur, qui scilicet prauē agūt. Nā principes nō
terrori sunt recte agentib⁹, sed male. Vis autē non timere po-
testatē? Quod bonum est facito, & feres laudem ab illa. Dei
enim minister est tibi in bonū. Utinā hanc mentē induissent
principes populi & magnates Ecclesiæ, quā Paulus cū Hie-
rony, hic ab eis exposulāt, p̄fecto felici⁹ agereē cū Ecclesiā.

Primus apud
Christianos
sit infimus.

Equalis oīm
hoīm conditio
natura.

PASTORVM ECCLESIASTÆ

Nunc autem causa ruinæ populi, sacerdotes mali.

¶ Postremo, uel hinc colligere licet, quãto studio exemit dñs Iesus imperitãdi affectũ, & fasciũ potentia, ut ne appellatiõẽ quidem præminẽtiã pmiserit libera. Interdixit em̃ suis magisterij & dominij ambitiosa noia. Reges, inquit, gentiũ dominantẽ corũ, uos autẽ nõ sic. Quo fit, ut non possim non mirari, hæc eadẽ uocabula ad ipsos usq; summos Põtifices esse subuecta, a Theologis & Philosophiã studio sis quasi pprio iure uendicata, cũ tantũ unus sit dñs & magister noster Christus Iesus, in q̃ uno sunt oẽs sapiẽtiã & scientiã thesauri recũditi. Ut interim taceam, Blasphemos illos titulos & adulatorios scientissimi, reuerendissimi, beatissimi, Christi uicarij herois, semidei, adde diuinissimi, qbº pulchre certe Papæ, quasi cauda adblandiunt Palpones Papistici nominis. Et fieri nõ potest (quæ hois genuina est Philautia) ut his ornamenti ea sic purpurata Simeã, sibi nõ cõplaceat, sibi nõ pulchellº uideat, & Thraonico more sese hinc nõ magnifice efferat, serioq; triũphet. Vx duplici corde, Pereat adulator in populo, qui tantũ ad gratiam loquitur.

Appellatio principatus & magisterij nõ est Christianis libera.

In moabiticũ M.N. supercilium.

¶ Cæterũ, aliud lego ad munº Apostolicũ ptinere: nempe id, qd Apostolus cũ Petro se gnauiter obiuisse testat, ubi se apostolatu fungi gloria, ut pauperũ memores essent. In quo, inquit, & diligens fui, ut hoc ipsum facerẽ. Ecce sollicitus est p paupibº, esse Apostolorũ & successorũ. Quod (ne parũ momẽti habere uiderẽ) Christus ipse primis adeo xditis miraculis adnumerauit, cũ Ioanni nunciari uoluit paupes euangelisari, futurũ uidẽs, ut hoies plus satis sui cõmodi studiosi, hoc est, sua querẽtes (ut cũ Apostolo loquar) nihil minus sint olim curaturi, q̃ pauperũ negocia, q̃s Apostolus studiose solat in epistola Hebræis missa, q̃ direptionẽ facultatũ cũ gaudio p Christi noie suscepissent. Quibº etiã erogarãt Apostoli (id qd acta testãt) q̃cqd rei obtigeret p hos q̃ diuẽditis facultatibº suis, p̃cia rerũ abiecerãt ante pedes Apostolo

Pauperũ curare negocia, est apostolicũ

rum, Quin & delegati erant nonnulli, qui in hoc incumbere-
 rent, ut mensis egenorum, uiduarum & miserorum rite ad-
 ministraret. Huius officij ne uestigia quidem restant apud no-
 stræ ætatis uel Pontifices uel sacerdotes, ut diaconus & hypo-
 diaconus ueram suæ professionis rationem aut nesciant, aut
 negligant, quippe quorum munus in alios translatum est,
 nempe in hos, qui spiritus sancti administratores uulgo ap-
 pellantur. Vide obsecro mi Christiane confrater, ut prime-
 uæ Ecclesiæ facies sit tota immutata, quando tantum preculas
 tum frigide, tum indocte admurmurare concussis labris, ha-
 betur sacerdotale, tum Euangeliū & epistolam asininis uoci-
 bus utruq; diaconum erugire in deorum phanis, plane regium
 putetur & celebre, ut hii tādē suas recte partes egisse dicant,
 omnium acclamationibus popularium, qui cantu, uoce, lingua
 uocales agunt Stentores, & Mussatores, nullo habito respe-
 ctu, num ut spiritu, ita & mente psallatur, adeo ut ueram eo-
 rum esse sententiā credas, qui uelint Comœdiam tantum esse
 uitam hominum, idq; in nullo negotio efficacius clarescere, q̄
 in diuinis rebus & Ecclesiasticis ordinibus.

*Facies prime
 uæ Ecclesiæ
 prorsus im-
 mutata.*

¶ Docuimus hæcten⁹, qd inter uerū atq; adulterinū Ec-
 clesiæ p̄fectū interest, nonnullis obiter insertis, quæ corruptū
 Ecclesiæ statum querulenter a uera defecisse prorsus religio-
 ne ad Iudaicam quandam superstitionē, ut quoquo uersum
 flexeris oculos, nihil audias, q̄ inanem extincta fide operū
 iactantiam, & Pharisaicū Rabbīnorū supercilium; nihil ui-
 deas, q̄ frigiditas ceremonias & uanam superstitionē, ne dicā
 idololatriam, nihil sentias, q̄ omnes in suam messem pecuni-
 ariam esse peruiliges, sua tantū negocia curare, neglectis pla-
 ne Christianæ pietatis obsequijs. Nunc restat, ut Episcopoz
 mandata cuiusmodi esse debeant, despiciamus, & quate-
 nus Christianos queant obligare.

¶ Primo loco, in cōcesso esse debet per scripturas iamdu-
 dum citatas, nemini sine uerbo credendum, id qd Hierony.

PASTORVM ECCLESIAST.

affruit ad Gal. v. cap. Cui assentit Augu. in hæc uerba: Charitas, inquit, definita ab Apostolo, habet duo præcepta, dilectionis dei, & dilectionis proximi. In nullis scripturis aliud inquiratis, nemo uobis aliud præcipiat. Hæc ille. Quare quicquid præcipiunt prælati præter uerbum domini, lætifero peccato non reddunt, non obediunt obnoxios: quoniã probatũ est, nihil præterea iuris competere super Christianum hominem, quã ut uerbi dei agant doctores, & ministros re ipsa referant, ut quorum potestas data sit in extructionem fidei, non destructionẽ. Mandata itaque pontificia, quatenus hanc charitatem uel iuuant, uel fouent, uel promouent, sunt attente obseruanda, idque in spiritus libertate, hoc est, non quasi ex legislatoris imperio hic coacti. Quod si quando Christianæ rei ratio exigat, ut expensis circumstantiis & rei euentu, diuersum ab iis fieri uideatur operæ præciũ, licenter reclamant quilibet Christianus, & mandatũ hominum posthabent charitatis officijs, id quando ita usu ueniat, facile qui ueritatem internoscere spiritalis, qui diiudicat omnia (teste Apostolo) neque a quoque iudicatur. Verum enim uero, si offensio proximi timeatur per hæc inobediẽtiã: pfecto quatenus obtẽperare licebit imperantibus, non periclitãte ueritate, ne phas fuerit nõ obedire, nõ, quia hoc præceptũ ab homine proficiscitur, sed quia expostulat charitas, quẽ in modum Petrus male audit a Paulo, quod simulate egerit apud gentiles interuenientibus Iudæis, quibus scandali ratiõne in hanc descendisset simulationem. Iniurius enim erat Christianæ libertati, quod obseruanda ueluti insinua- ret legalia Iudæis, Quod si ergo in has angustias sis cõiectus, ut auribus lupum tenens, dubius sis, cõtemnendũ ne sit imperium præpositi an uero minus. Hinc metu scandali coactus ut pareas, illinc ueritatis respectu ab obediẽtia retraharis, certe præstitit periclitari proximum, qui restitui potest, quod ueritatem labefactari, quod impium est: secundũ exemplũ Petri iam paulo ante inductũ. Alias sine iniuria ueritatis summo opere cauendum, ne lædantur fratres.

Præceptũ charitatis, omnes constringit.

Præstat periclitari proximum quod ueritatis labefacta- re rationem

DE POTESTATE

¶ Non erat obscurū Apostolo, oīm sibi potestātē p̄ Chri-
 stū traditā, & liberū factū, cū dicit: Omnīū mihi potestas est,
 at ego sub nulli⁹ redīgar potestātē. Ecce potestas, ecce liber-
 tas fidelis anīx. Libertatē tñ cōstringēs, dicit oīa sibi licere,
 sed nō oīa expedire: quōd, quæ licēt non expediunt? Licebat
 Christo nō depēdere uectīgal, at nō expediebat, p̄ fratrū of-
 fensionē, & cōmunis pacis rōnē. Licebat Apostolo, nō cir-
 cūcīdi Timotheū, at non expediebat: cōdescēdebat em̄ Iudæ
 orū in Christo infantīx, q̄ quasi ui & importunitate neqrēt
 diuelli & abrūpi ab opibus legis, sed sensim induci. Nā ubi
 istud nō metuebat, Tīto declarauit circūcisionē nō necessa-
 riā. Simili exēplo dicit: Si esca offendit fratrē meū, haud qua-
 c̄p̄ uestcar carnibus in æternū; cum tñ nō esset inscius, escā deo
 nos nō cōmendare. Nō esse regnū dei escā & potum. In sum-
 ma, alter alteri seruire debemus p̄ charitatē, ut exuberet mi-
 tua nostra charitas cuiusq̄ in alterū, quod scribit Philippēn.
 Sed huic charitati nihil æque est p̄niciosum, atq̄ humanarū
 legū & decretaliū amplū illud & uastū mare, q̄bus sic abdu-
 cunt hoīes in humanarū cōstitutionū æstimationē & suorū
 operū fiduciā, ut parū deferant charitati, id q̄d de foris est ca-
 licis purgātes, dū tātū huc spectāt, ut traditiōes hoīm integre

¶ Ut ergo summatim dicā. Quæcūq̄ maiorū (seruent.
 p̄cepta, quæcūq̄ supiorū traditiōes, eaten⁹ non sunt negligē-
 da, quaten⁹ & mutux dilectiōnis & cōis pacis rationi nō ad-
 uersent. Tū enī cū urget res christiana, ut legib⁹ parendū nō
 sit Pōtificis, ne respicere qdē legē uolumus, cū non hoīm cō-
 sultis, sed charitatis legibus seruitutē debeamus, ut quæ una
 suggesserit quæ libero sint anīo subeunda, aut cū cōscientīx
 dictamine negligēda, q̄ sobrie, iuste & pie uiuentes in hoc se-
 culo, expectemus beatā spem & aduentū gloriæ magni dei.
 Sobrie nobis, iuste fratribus, pie deo. Alioqui ab hac mente
 deuiantes, efficeremur plus q̄ serui hominū, nullo pacto uo-
 luntarie sacrificantes, precio empti estis, nolite effici serui ho-
 minū. Quod si hui⁹ generis sint mādata p̄latorū, ut charita

Charitati p̄ni-
 ciosa dicuntur
 hūane leges
 & decreta-
 les.

Charitas sug-
 gerit qua me-
 te parendū erit
 Pontifici.

PASTORVM ECCLESIASTI

te illaesa, nō suspiciant, nō credo mortiferū peccatū ab his cal-
culū reducere, maxime qñ spiritus & fidei testimoniū intus
nō refraget. Alias quicqd nō est ex fide, peccatū est. Peccas
enim, si renitēte cōscientia, facere negligis qd p se tñ non est
præceptū. In hanc libertatē uocati sumus, tantū, ne libertatē
in occasionē carni dem⁹, id qd facit, quisquis Christianæ li-
bertatis occasione licentius peccat, charitatis officia præter-
mittit, quæ legis est plenitudo. Vbi spiritus dñi, ibi libertas:
spiritus reddit testimoniū conscientia, q̄ simus filij dei.

¶ Nunc hoc reliquū est. Si Papā, Episcopū, Prælatū, nihil
posse statuere, quin eius statuti iudiciū liberū maneat apud
Christianū, ut si inhonestū sit qd præcipit, non sit præcepta
obediētia. Si indiscretū crudelitatis nomē mereat. Si alienū
rōne charitatis sit, tyrānico spiritu sit dignū qd agit. Huius
modi enī tantū præesse uolūt, nō pdesse. Satis hāc sententiā
Augu. asserit ad fratres in Heremo. Insup Papa quantūuis
Papa, uel semideus si uis, subiacet correptiōibus uel minimi
Christiani, quātumuis despiciatū rectius & felicius sapientis.
Iuxta Pauli testimoniū: Porro, si cui reuelatū fuerit assidēti,
prior taceat. Quēadmodū enim Christus semet mihi totum
impēdit, ita uicissim me in fratrum usus totū impēdere debeo,
ut impēdar p aīabus uestris, dicit ille. Et sicut ipse factus no-
bis seruator, ita & nos proximis seruatores esse præcipimur.
Efficimur autē seruatores, cū p correctionē fraternā resipis-
cit tandē cōfrater. Amē dico uobis, ait dñs: Si audierit te, lu-
cratus es animā fratris. Sic animā ponim⁹ p fratrib⁹ nostris,
ut Christus suā posuit pro nobis. Etiā Papa nobis est frater,
etiā cū abiectissimo homuncione cohæres, & cum quis fidei
membrū in corpus Ecclesie inditū cuius Christus est caput:
ut si doleat unum membrū, cōpatiant & cætera mēbra, si glo-
rificeat unum membrū, simul gaudeat & alia membra. Quid
mirum ergo ut cū desipiat Papa (si cætera paria sint) membrū
copiosiorē habēs decorem, arguat a membris corporis quæ
uident imbecilliora. Hic tamē maxime necessaria, Vna fides

*Cuiusmodi de
beat esse sta-
tutū praelati.*

*Quando effi-
ciamur alter
alteri serua-
tor.*

*Papa quō de-
beat argui.*

unum baptisma, una merces, unus deus, oīa unū. Per multū ergo ad me attinet si restituā q̄ possū qd hāc unionē in Christo dissipet & rescindat. Nomē Papæ, nō efficit christianum Sed fides per gratiā Iesu Christi. Daniel hūilis p̄pheta presbyteros iudicat. Christi humilitas graue Pharisæorū sup̄ciliū cōtundit. Christi stultitia perdidit sapientiā sapiētū, & prudētīā prudētū reprobat. Christi obscuritas Scribarū elusit splendore. Sic ergo subditi sum⁹ omnī humanæ creaturæ, ut q̄ nos cum uerbo dei arguat recteq̄ instituat, hic nobis sit Papa, hic Episcopus, hic pastor, hic dñs. Esto uel plebeius uel illiterat⁹ uel q̄spiā subsellij. Ad quē respiciā dicit dñs, nisi ad humilē & quietū, & tremētē sermones dñi? Facit triplex coronatō: in causa est auro lucens Palla, debet galeri fastigio. Ampla efficitur sacerdotia q̄ uerbū dñi ab humilib⁹ p̄fectū, ludibrio sit & probo, ut nō liceat libere nisi capitis paratus sis adire periculū, p̄dicare. Apud Rabbīnos hodie reuera sic agi uidem⁹, uti apud Iudæos ætate Christi. In peccatis, inquit, natus es totus, & tñ doces nos? Bone deus, q̄ inuisus & nō ferendus est Christi p̄æco his tumidis & inflatissimis Moabitis. Dñi nostris istas terris auertite pestes.

*Nō est metu-
endū fulmen
iniuste tortū.*

¶ Tum si quando p̄æcipiat quod nihil minus respiciat, q̄ Euangelicā & Christianā pietatē, noli deterreri, aut concuti fulminibus, execrationibus, maledictōibus Papisticis, e bullis tātū (hoc est charta & sigillo) spirātibus inane fulgur. Nā ipse excōmunicās, prius erat excōmunicat⁹ a deo iudice (iuxta illud: Si quis uobis aliud nūciauerit, execratio sit) q̄ diris deuoueret sibi inobediētes. Anathematizat⁹ autē, nō pōt excōmunicare. Quare magis metuenda est ea maledictio, Vx uobis q̄ dicitis malū bonū, & bonū malum, &c. q̄ hęc ex humana tyrānide usurpata. Scriptū est em̄: Maledicēt illi, & tu benedices. Ut taceā interim: Ipsum, sese perdere, qui innoxium molitur perdere.

*Fidelis, est su-
pra legem.*

¶ Porro, quoniā iusto non est lex posita, sed tñ iniustis & incredulis, ideo supra legē est, quisq̄s spiritū sanctū sui habet

rectorem. Alia enim nō est legis cōsummatio, q̄ ut charitas dei diffusa sit in corde hominis. Quā qui tenet cū deo unus iam effectus spiritus, uere cū Apostolo loquit̄. Viuo iam nō ego, uiuit aut̄ in me Christus. Qui sit ergo, ut iust^o lege opus habeat nō iustificante, q̄ mortuus est p̄ctō, & uiuit Christo, imo in cui^o corpore mortuo ipse uiuit Christus? Qui spiritu ducimini nō estis sub lege, hoc est, nō estis debitores legis, q̄ impletis legē. Dilectio siquidē est legis plenitudo. Nā q̄ sub lege sunt, in opib^o carnis sunt, carni seruīetes, ex tristi nimirum affectu & necessitate legis: etsi non sine hypocrisis legis uideant̄ fructuosi impletores. Verū hilarē datorē diligit deus, qui hilari corde & in spiritu suauitatis, nō habita legis præcipiētis ratiōe bene facit, q̄d facit, q̄d alio qui lege p̄ceptū erat. Sic intelligo quod Paulus ait: Lex spiritalis est, ut q̄ faciat opus legis etiā morale, legis coactione legem carnaliter obseruet, neq̄ legi satisfaciāt. Sed q̄ spiritu fidei, & ex animi bona p̄mptitudine facit opus legis etiā corporale, huic tandem uere lex est spiritalis, & hāc germanā legis impletionē solus ipse donat, spiritus uiuificans impiū, quo quēq̄ pium certū est agi. Hæc si de diuinis etiam legibus ita sunt accipiēda: an nō, multo magis eadē cēsura & humanæ cōstitutionū culæ sunt iudicandæ: ut utriusq̄ legibus nō obstantibus, nemi ni quicq̄ debeamus, nisi ut inuicem diligamus.

Lex spiritalis est.

¶ Mira profecto & nō ferenda præsumptio prælatorum, qua hoīem Christianū q̄ æterna illa & uera lege regit̄ Christo, nihil tñ uerētur, nouis imperijs onerare. An psaltes delirant, dicēs: Dñs regit me, & nihil mihi deerit. Et Ecclesiastic^o. Venerūt mihi pariter oīa bona cū illo. Nū parabola illa Euāgelica, de fortiori armato, ociosa cēsēt, q̄ præsentē, nihil eorū quæ ad pacē sunt, deesse phibent? An q̄d iustitiæ iustorū de sit, quod humanarū cōstitutionū obseruatiōe sit petendum? Si spiritus sanctus in corde uiri iusti hospitat, & habitat (sicut dicit dñs: Habitabo in eis, & ambulabo in eis, & alibi: Ad eum ueniemus & mansionē apud eum faciemus.) Quis ille quæso fidelis anix rector p̄ter spiritū, p̄ suggerit oīa? Quis

Præsumptio prælatorū.

DE POTESTATE

animæ leges præscribere habet, præter eū q̄ operat̄ om̄ia in
oibus: Num papa est, qui hic cū spū dei de impio deceret?
Absit. Itē, Si Christū habeā penitissima animi penetralia mō
derantē, cui data erat oīs potestas, tum in coelo tum in terra,
quō nō habeo una cū deo potestatē mihi gratis donatā? Qui
semetipsum nobis donauit, quō nō oīa nobis cū ipso dona
uit? quarit Paul⁹. Ecce ex his cōsequit̄, si fidelis sis, nihil tibi
rei esse cū Papa hoīe, nihil sperandū ab quīs hoīe quin qcqd
datum sit Papæ, & prælatis, id domi habeas, quātū attinet ad
dona spūs ad ueram beatitudinē. Rex meus, dñs meus tu es
deus. Dilectus meus mihi, & ego illi. Ipse deducet me ad ui
tae fontes aquarū, dicit spōsa Christi anīa fidelis hoīs. Oro te
dñe Iesu, ut hac unione in te transferar, in te rapiar, in te tot⁹
ardeā. tuo corpori inferar, ut deniq; tecū unus efficiar spūs,
ut uel sic discā. Nō cōfidere in principes, nec in filijs hoīm,
in quib⁹ nō est salus. Imposuisti em̄ hoīes sup capita nostra,
qui alligāt nobis onera importabilia, & digito nolūt ea mo
uere. Audi tandē nos clamātes ad te, & dirūpe fasciculos de
primētes nos, dissolue iugū captiuitatis nostræ. Audi gemi
tus compeditorū, & solue interemptorū uincula. Sed pergo.

¶ Si quid boni ab hūanis legibus & Pōtificis decretali
bus mihi pōt obuenire qd meā salutē pmoueat, longe id fat
cilius, longe purius, longe suauius, longe id locupletius do
nabit deus diues in oēs qui inuocāt nomē ei⁹. Ab hoīe tanq;
homine, nihil p̄ter mēdaciū expecto. A deo autē ueritatē; cū
neq; fallere uelit, neq; falli possit. Maledict⁹ qui ponit spē in
hoīe. At bñdict⁹ qui uenit in noīe dñi. Vani filij hoīm, mē
daces filij hoīm ut decipiāt. Fidelis est & uerus dñs, q̄ dabit
postulatib⁹ se significationē. Loquere ergo dñe, audit seruus
tuus. Audiā qd loquat̄ in me dñs, nō inclinabo aures meas
ad uerba loquētū iniqua. Eme tibi a me argētū (suadet dñs)
ignitū, ut locuples fias. Filij hoīm, usquequo graui cordes ut
quid diligitis uanitatē & quaritis mendacium.

¶ Hacten⁹ de libertate Christianæ mētis; Deinde de au
toritate Pōtificia disseruimus. Nūc quā seruitutē corpis de

*Fideli nihil
rei est cū Pa=
pa homine.*

*Oratio eccle
siae.*

*Ab hoīe tanq;
ab hoīe, nihil
præter men=
daciū expe=
ctandum.*

PASTORVM ECCLESIAST.

beam⁹, uel pximo uel magistratuū uisum est pauciorib⁹ indi-
care. Et si quis uelit sequētia de utraq⁹ ptate ex xq̄ interpreta-
ri, equidē nō refragabor, q̄ nō nihil intersit, q̄ hęc pphanī
principis potestas circa corpus & corporis negocia plurimū
uerfet. Illa tm̄ circa ministeriū uerbi & charitatis occupet,
qd̄ si nō fiat, tyrānis est, & nihil min⁹ q̄ episcopat⁹, q̄ppe quā
ihs dotibus nō celebret q̄s p̄misiit Apl⁹ Episcopis dignas,
prius q̄ bonum opus astruere uellet, episcopatū desiderare.
Nā secūdū Pauli elogiū, Episcopū oportet esse substantiā, fa-
mā, dignitatis, & uitæ cōtēptorē, qui si alijs affectib⁹ sit cōta-
minat⁹, nō est Paulo neq⁹ ulli pure Christiano, pur⁹ cēsēnd⁹.

¶ Mūdi itaq⁹ stat⁹, qui partim ex impijs, par- (Episcop⁹,
tim ex uere pijs cōstat, sine ordine reipu. & principū ditiōib⁹
nō pōt subsistere, maxime ppter corp⁹: alias una & eadē est
lex charitatis, qua cōiūgunt oēs puræ Christiani in fidei uni-
tate p spm̄ aggregati. Etenim p unū spm̄ nos oēs in unū cor-
p⁹ baptisati sum⁹, siue Iudæi, siue græci, siue liberi, siue serui,
& oēs unū spm̄ hausim⁹. Et unū corpus mlti sumus, oēs qui
de uno pane & uno calice participam⁹. Ut ergo ppositū filiū
exequar, hoc Christus iubet: Reddite q̄ sunt Cæsaris Cæsari,
& quæ sunt dei, deo; q̄ nō nihil iuris terrenæ ditiōis potestati
tribuere uidetur. Cuius sententiā Apostolus fusi⁹ psequi-
tur Romanis scribens, Deinde Petrus cum coapostolo suo
Paulo in unā descēdit sententiā, in. 2. cap. prioris epistolæ.

¶ Primū itaq⁹ omnīū constat, ex Euāgelicis & aplicis li-
teris neminē nō fraterni obsequij, fraternæ charitatis esse de-
bitorē, si corp⁹ respicias, & tm̄ ab oibus liberū etiā Papisticis
grauaminibus, si aīas spēctes, idq̄d Apl⁹ clare testat, Cū li-
ber esse ab oibus, oīm me seruū feci, ut plures lucrificiā. Et
subdit: Omnib⁹ factus sū oīa, ut omnino aliq̄s seruē, quæ de
corp⁹alibus obsequijs ex charitate pximo debitis accipit. Ut
ergo cōmodius & facilius intelligant, in qbus debet obediē-
tia superiorib⁹. Licet in tria genera dissēcare mādata principū.
Primū, aut sunt pure Christiana & uere coelestia, utpote aut
pacē reipublicæ fouētia, aut unioni Ecclīæ accōmoda, aut al-

¶ Reddēda Cæ-
sari que Cæ-
saris sunt.

¶ Triplicia sūt
mādata prin-
cipum.

teri^o in alterū munificētiā statuētia. Quo casu, parēdū est im-
perijs utriusq; p̄tatis, idq; nō grauatim neq; ex p̄cipiētissimo
re, sed in spūs hilaritate & exposito modo, alioq; nra obsega
& obediēs animus nobis nō cederēt in cumulū meriti. Quic
qd em̄ ex tristi facias affectu, diuinis sordet naribus, q; hoc lo-
co absolutos exprimūt dei ministros, cū iubēt quæ ipse dudū
mādauit Christus; hæc mādo uobis ut diligatis inuicē; in hoc
cognoscēt oēs q; discipuli mei sitis, si pacē mutuo seruetis. Cō-
fundant oēs q; uos cōturbāt, Alter alterius onera portate. Cū
oībus hoībus quātū in uobis est pacē habētes. His in quā le-
gis diuinæ scitis si cōsona sint magnatū iussa, obediendū fu-
erit, q; tū sua nō statuūt. Nā hoc habet germana charitas (te-
ste Apostolo) ueluti p̄priū & genuinum, ut nō quærat quæ
sua sūt, sed quæ aliorū, ut suis aliena posthabeat cōmoda, qd
q; facit, is uere diligit p̄ximū sicut sese. Is exponit animā suā
pro fratribus suis. Itē nullus sibi uiuit (qd Paulus ait) Nullus
sibi morit̄, sed Christo, ac p̄ hoc Christi fratres, p̄p̄ Christū.

¶ Secūdo autē p̄cipiunt̄ quæ ex Diametro pugnant cū
lege dilectiōis & charitatis mutua rōe, tū magis obediēdū fu-
erit deo q̄ hominib^o, & pedib^o & animo a principū sentētia
decedēdū, ne eorū operibus malis uideamur assentiri, qn̄ &
reclamare licebit, & oportune iportune instare, corā oībus ar-
guere hos psychotyrānos & animicidas. Exēplo nobilis fce
minæ Hester & Mardochei q; nullū supplex honorē iniquis
principibus impēdebat, sed obstipo capite p̄terit̄s plane de-
spiciebat. Exēplo Hebræarū obstetricū, qui tā impij tyrāni le-
gibus detrectarūt nouo reperto cōsilio morē gerere. Exēplo
ipsi^o Christi, Christianæ uitæ exēplaris, q; in Pharizaiacas tra-
ditiōes terrifico fulgure intonabat de uoce Corban, de iura-
mēto altaris & doni; & plerisq; alijs, p̄ quas diuio nomini &
ueræ pietati non parua iniuria struebat, dū suū tantū quæstū
sectabant̄. Exēplo deniq; cōpluriū p̄phetarū, mltorū aposto-
lorū, omniū Martyrū, q; poenas cū sanguine accipere, deinde
& mortis adire suppliciiū optarūt, ne nomē dñi & gloria lau-
dis eius obscuraret̄ per tam impias in sanctū dñi sanctiones.

Quod impijs
hoim traditio-
nibus est resi-
stendum.

PASTORVM ECCLESIAST.

¶ Postremo, quæ iubet magistratus, sunt inter hæc quæ si media, Quæ per se considerata, non sunt peccata, ubi accedit mandati ratio, parendū fuerit, sed cum iudicio. Nam ad charitatis amissim semp inflectenda, tū charitatis & reipub. tranquillitatis lance expendēda, si modo fructū sperare uelimus ex obedientia. Et (ut uno uerbo dicā) auctoritatē potestatis in his reb⁹ agnosco, quæ citra iacturā pietatis exigunt a nobis. Id qd & uitæ exēplo docet Christus, q̄ cū esset nulli legi obnoxius, soluit tñ Cæsari uectigal, nō q̄ deberet, sed ne qd offenderet, cū hic periculū non uersaret pietatis. Proinde reddamus cuiq̄ qd debem⁹, cui tributū, tributū: cui uectigal, uectigal: cui timorē, timorē: cui honorē, honorē. His enī gestis & morib⁹ q̄ optime paci & cōcordiæ cōsulef. Et subditissimus omī humanæ creaturæ in his corporalib⁹ exercitijs, siue regi tanq̄ p̄cellenti, siue p̄sidiibus tanq̄ ab eo missis. Nā oīs potestas a dño deo est approbāte, quæ in tyrānidē nō abeat, qd hic Petrus innuit, cū addit, Ad uindictā qdē nocentiū, laudē uero recte agentū. Quod si interim iniqui p̄māt humeros nostros cū summa iniquitate, etiā ferēdi sunt. Si quis te angariauerit mille passus, uade cū eo adhuc bis mille passus: q̄q̄ ipsi sic p̄sidiētes in populo, nō erūt immunes in die ultionis & extremi examinis. Nā hæc est gratia, si qs p̄pter cōscientiā dei suffert molestias, affectus malis p̄ter meritum. Hæc laudē sibi nō merent̄ principes, ut eorū tolerem⁹ tyrānidē, ut eorū pressuris & impijs legib⁹ colla subdam⁹. Sed hoc ipsum uult Christ⁹, iubet charitas, dictat cōscienria dei. Si qdē & mali principes p̄ Christū regnāt, cōniuentē, ut p̄ graue onus impatorū & legislatorū hoīm, pctā nostra tanq̄ flagellis uisitent̄ & corrigant̄. Quare nō est temere principib⁹ populi maledicēdū, qui p̄ Christū regnāt. Neq; turbādus temere reipub. status, Christianæ libertatis p̄textu, q̄ten⁹ id licebit incolumi Christi gloria, imo corporalia onera, tōsiōes, persecutiōes, expilatiōes, oīno ferendæ sunt ob Christi noīs gloriā. Oportebat enī Christū pati & ita intrare in gloriam.

Autoritas agnoscenda in his rebus quæ citra iacturā pietatis exiguntur.

DE POTESTATE

Nec est, q̄ indignemur nostrā innocētiā hanc tyrānidē nō cōmeritā. Quid enī Christus ipse prior cōmeruit tā male, ut dirū infame mortis suppliciū, p̄ pctōribus gratis pateret, qui nunq̄ dolose egit, in cuius ore nulla inuēta est iniquitas. Nobis tm̄ reliquit exēplū, ut sequamur uestigia eius. Nulla deo gratior patiētia, q̄ si p̄ter meritū afflicti, tolerem⁹ & mussem⁹ acceptā iniuriā, cū obnitēdo, x̄quanimitatis bonū depdēremus. Si bñficiū bñficio repēditis, quæ gr̄a uobis: interrogat Seruator. In mūdo p̄ssurā habebitis, in me autē pacē. Pax ergo tua dñe quæ exupat oēm sensum, custodiat corda n̄ra & sensus n̄ros. Cōtundat̄ caro, affliget̄ uet⁹ homo, moriat̄ corpus pctī, ut spūs saluus fiat, ut nouus hō resurgat, ut noua reuiuifcat̄ in Christo creatura. Adsint flagella, sed tu dñe da ferēdi animū. Obruāt undæ tentationū, sed dona uincēdi uires. Irruāt p̄secutiōes, sed e cœlo largire uictoriā. Nō enī saluabitur Gygas p̄ uirtutē, nec hō in multitudine fortitudinis suæ. Hæc sic dicim⁹, ut principes sic tōdētes, uastātes, occidētes, p̄ hoc tm̄ a culpa nō excusemus, quin uideāt sibi, ne potestate sua abutant̄, ne frustra gladiū gestasse uideātur. Expectant̄ iudiciū dei altissimi super se, q̄ oppressos nō uindicāt, pauperes nō erigūt, orphanos negligūt, uiduas humi deprīmūt, miseris nō patrocīnātur, afflictos nō solant̄, pupillis negāt suffragia, egenis nō succurrūt, iustorū causam nō tuētur. Succurrat ad hæc: Potētes potēter tormēta passuros. Itē iudiciū rigidissimū futurū his q̄ p̄sunt. Nō prætereant eos iudiciū sine misericordiā laturos, q̄ nō faciūt misericordiā. Dixi.

¶ Appendix a typographo adiecta.

Cōclusiones aliq̄t doctiss. Philippi Melancthonis.

¶ Primū ergo, Qui docent scripturā, sic audiendi, sunt ut Christus: Iuxta illud, Qui uos audit, me audit. Nā ad scripturas nō ad traditiōes humanas attinet, ut patet, cū inquit, Qui p̄phetā noīe p̄phetæ receperit, nō pseudop̄phetā. Secundo; Si q̄d cōtra scripturā docuerint, nō audiēdi. Act. 5. Oportet deo magis obedire q̄ hoībus, & Matt. 15. Irritū fecistis mā

*Precatio ad
deum ad mo
dum p̄s.*

PASTORVM ECCLESIAST.

statū dei ppter traditionē uestrā. Tertio, si qd præter scripturā statuerint, in hoc ut cōsciētias obstringāt, nō sunt audiēdi. Nihil enī cōsciētia obligat nisi ius diuinū. De his loquebat Paulus. 1. ad Timo. 4. ubi doctrinas dæmoniorū uocat legē de cœlibatu, de cibis interdicitis quæ q̄q̄ nō uideātur aduerfari scripturæ, ut quæ p se nō sint mala. Malus enī cœlibatus nō est, Abstinere a carnib⁹ malū nō est. Sed impia hæc sunt, si peccare te putes ubi diuersum feceris. Impia docēt, qui cēsent peccare eū, qui horas canonicas nō legerit, q carnē ederit die sexta aut septima, &c. Nō autē pōt Episcopus Christi anā cōsciētia uincire. 2. Corin. ultimo. Data est nobis potestas non in destructionē, sed ædificationē. Quarto, Si non oneres cōsciētia Episcopi lege, sed p onere externo interpreteris, ut solēt spiritalis, & ij q intelligūt cōsciētia uinciri nulla lege hūana posse. Sic iudicabis de lege Episcopi, ut de tyrānide magistrat⁹ ciuilib. Quicqd enī episcopi præter scripturā imperāt, tyrānis est. Nā impādī ius nō habēt. Feres ea onera ppter charitatē. Iuxta illud: Qui te percusserit in dextrā, obuerte & sinistrā. Porro si sine scādalo possis diuersum facere, nihil uetat, Vt si sine motu publico possis effringere carcerē, in q a tyrāno uinctus teneris, nihil uetat. Iuxta illud: Si potes liber fieri, magis utere. Et Christus dispēsauit de traditiōibus pharisaicis. Matth. 9. & 12. De legibus autē ciuilibus nō dispēsauit. Et pharisaicis legib⁹ dispēsandis liberiores sumus, ut quæ & priuatim singulorū magis quā cōmunia onera sint, & cōsciētia facile illaqueēt. Sunt autē oīm legum humanarū & regula & dispensatio, fides & charitas, adeoq̄ & necessitas. Hæc liberat ab oībus traditiōib⁹, sicubi uel anima uel corporis uita per traditionē adducta fuerit in discrimen. Hactenus ex Melanchthone, &c.

FINIS.

Regnantibus impijs, ruina hominū, Prouer. 28.

